

**NÁVRH
STÁTNÍHO ZÁVĚREČNÉHO ÚČTU
ČESKÉ REPUBLIKY
ZA ROK 2016**

**B.
EKONOMICKÝ VÝVOJ A VEŘEJNÉ ROZPOČTY**

Obsah

I. EKONOMICKÝ VÝVOJ	1
1. ZÁKLADNÍ TENDENCE MAKROEKONOMICKÉHO VÝVOJE	1
2. EKONOMICKÝ VÝKON	3
2.1. Poptávka.....	4
2.2. Nabídka	5
2.3. Důchody	5
3. CENOVÝ VÝVOJ	6
3.1. Spotřebitelské ceny.....	7
3.2. Ceny výrobců.....	9
4. TRH PRÁCE	9
4.1. Ekonomická aktivita	10
4.2. Zaměstnanost.....	10
4.3. Nezaměstnanost	11
4.4. Mzdy	12
5. PLATEBNÍ BILANCE	13
5.1.1. Obchodní bilance podle ČSÚ (v metodice národního pojetí)	14
5.2. Kapitálový účet.....	16
5.3. Finanční účet.....	16
5.4. Devizové rezervy	16
6. MĚNOVÝ VÝVOJ A FINANČNÍ TRH	17
6.1. Měnové agregáty, vklady a úvěry.....	17
6.1.1. Měnové agregáty (pasiva)	17
6.1.2. Úvěry (aktiva).....	17
6.2. Úrokové sazby	18
6.3. Měnové kurzy	20
7. SROVNÁNÍ MAKROEKONOMICKÉHO RÁMCE STÁTNÍHO ROZPOČTU NA ROK 2016 SE SOUČASNÝMI DATY ..	20
II. VEŘEJNÉ ROZPOČTY	22
1. PŘÍJMY VEŘEJNÝCH ROZPOČTŮ	22
2. VÝDAJE VEŘEJNÝCH ROZPOČTŮ.....	24
3. SALDA VEŘEJNÝCH ROZPOČTŮ	26
4. DLUH VEŘEJNÝCH ROZPOČTŮ	26
5. SHRNUÍ	28

I. Ekonomický vývoj

1. Základní tendence makroekonomického vývoje¹

Domácí ekonomika se podle propočtů ministerstva financí i Evropské komise v roce 2016 držela v mírně kladné produkční mezeře. Hrubý domácí produkt (HDP) vzrostl v roce 2016 reálně o 2,4 %. Na růstu ekonomiky se podílela všechna odvětví národního hospodářství s nejvýraznějším podílem zpracovatelského průmyslu. Výjimku představoval pouze sektor stavebnictví, který utrpěl propad vlivem slabé investiční aktivity vládního sektoru.

K růstu HDP přispívala domácí i zahraniční poptávka. Z hrubých domácích výdajů tvořily hlavní příspěvek výdaje na konečnou spotřebu domácností podpořené rostoucím disponibilním důchodem, vysokou důvěrou spotřebitelů a výbornou situací na trhu práce. Nezanedbatelný růst si uchovaly také výdaje na konečnou spotřebu vládních institucí. Tvorba hrubého fixního kapitálu zaznamenala meziroční propad zapříčiněný odezněním zvýšené investiční aktivity v roce 2015 spojené se spolufinancováním z fondů EU a nákupem zbraňové techniky. Navzdory těmto jednorázovým efektům si soukromá tvorba hrubého fixního kapitálu uchovala pozitivní dynamiku. Růst obrátů v zahraničním obchodě oproti minulému roku citelněji zpomalil, čistý vývoz však ve výdajovém pojetí přispěl k růstu HDP výrazně pozitivně².

Pokračující růst ekonomiky se projevil dalším zlepšením trhu práce. Celková zaměstnanost se zvýšila o 1,9 % při růstu počtu zaměstnanců o 2,1 %. Nejvýznamněji přispěl k růstu počtu zaměstnanců zpracovatelský průmysl. Podobně jako v roce 2015 se zvýšila pracovní síla. Míra ekonomické aktivity v kategorii 15–64 let se tak meziročně zvýšila o 1,0 p. b. na 75,0 %. Mezinárodně srovnatelná míra nezaměstnanosti klesla v průměru o 1,1 p. b. na 4,0 %. Ekonomický růst byl tažen extenzivně, tj. růstem zaměstnanosti. S rostoucí poptávkou po práci se zvýšila průměrná mzda o 4,2 %.

Nízkou inflaci ve výši 0,7 % způsobily především vnější faktory, zejména pokles ceny ropy a s ním související pokles cen výrobců v eurozóně. Administrativní opatření přispěla k růstu spotřebitelských cen jen mírně. Domácí ekonomika již vykazovala proinflační tlaky, když se pohybovala v kladné produkční mezeře a situace na trhu práce se vyznačovala nízkou nezaměstnaností. Inflace se v prvních třech čtvrtletích držela pod dolním okrajem tolerančního pásma inflačního cíle Česká národní banka (ČNB), ve 4. čtvrtletí však zrychlila a v prosinci se dostala na 2% cíl. Ceny průmyslových výrobců se pod vlivem klesající ceny ropy výrazně snížily.

Domácí bankovní sektor je dlouhodobě stabilní. Při základní refinanční sazbě na technické nule (0,05 %) pokračovala ČNB v režimu užití měnového kurzu jako dalšího nástroje měnové politiky a ve většině měsíců přímo intervenovala proti posílení koruny, nejvíce v září, říjnu a prosinci. Tříměsíční sazba PRIBOR nadále stagnovala na hodnotě 0,3 %, klientské úrokové sazby pokračovaly v mírném poklesu. Výnosy českých dluhopisů se pohybovaly na extrémně nízkých hodnotách. Růst úvěrů domácnostem se mírně zvýšil, naopak růst úvěrů nefinančním podnikům se ve druhé polovině roku zastavil.

¹ Zpracováno na základě statistických dat známých do 31. března 2017.

² Příspěvky k růstu HDP (včetně kap. 2) bez vyloučení dovozu pro konečné užití.

Vnější prostředí

Dynamika růstu světové ekonomiky v roce 2016 opět mírně zpomalila. Nepříznivá situace se týkala převážně rozvíjejících se zemí, když se řada z nich (např. Brazílie a Rusko) potýkala s recesí, zatímco většina rozvinutých ekonomik zaznamenala pouze mírné zpomalení ekonomického výkonu. Zvýšená míra nejistoty ohledně dalších ekonomických vyhlídek se projevila ve zpomalení růstu světového obchodu, vysoké volatilitě finančních trhů a pokračujícímu poklesu cen komodit, zejména ropy. Nejistoty v evropských ekonomikách i globálním měřítku pak navíc dále posílilo rozhodnutí Spojeného království vystoupit z EU. Globální ekonomika byla rovněž poznamenána zvýšenými geopolitickými riziky, především válkou v Sýrii a z ní vyplývající migrací do Evropy, teroristickými útoky a pokračující nestabilní situací na východní Ukrajině.

V roce 2016 růst HDP v USA zpomalil na 1,6 % a byl tažen především spotřebou domácností, která těžila z dobré situace na trhu práce, důvěry spotřebitelů a nízkých cen energií. Malou měrou přispěly k růstu HDP také spotřeba vlády a tvorba hrubého fixního kapitálu. Zahraniční obchod růst mírně tlumil. Export byl negativně ovlivněn zejména silnou domácí měnou a slabou zahraniční poptávkou. Na trhu práce se celková příznivá ekonomická situace projevila tvorbou dalších pracovních míst a míra nezaměstnanosti se tak na konci roku 2016 snížila pod 5 %. Očekávání spojená se zvolením nového prezidenta vedla v závěru roku 2016 k silnému růstu na finančních trzích, akciové trhy zaznamenaly svá historická maxima.

Ekonomika eurozóny zaznamenala v roce 2016 mírné zpomalení růstu reálného HDP na 1,7 %. Hlavním tahounem byly opět výdaje domácností na spotřebu, což vycházelo ze zlepšující se situace na trhu práce a růstu reálných mezd v podmínkách velmi nízké inflace. Rovněž růst vládní spotřeby mírně zrychlil, v některých zemích i díky zvýšeným výdajům na bezpečnostní opatření a výdajům spojených s migrací. Navzdory snaze ECB, jež se uvolněními měnovými podmínkami snažila povzbudit úvěrovou aktivitu, však růst investic zůstal nevýrazný. Příspěvek čistého vývozu k hospodářskému růstu byl téměř nulový.

V ekonomické výkonnosti přetrvávaly i nadále velké rozdíly mezi jednotlivými zeměmi. S výjimkou Malty byl nejvyšší růst HDP zaznamenán v Rumunsku (4,8 %), v Bulharsku (3,4 %), ve Švédsku a na Slovensku (3,3 %). Na opačné straně žebříčku stálo stagnující Řecko a pomalu rostoucí ekonomiky Itálie (0,9 %), Dánska (1,1 %) a Francie (1,2 %).

Pokračující, i když mírné hospodářské oživení se odrazilo ve vývoji trhu práce, když se v celé EU průměrná míra nezaměstnanosti meziročně snížila o 0,9 p. b. Mezi jednotlivými zeměmi však přetrvávaly značné rozdíly. Nejvyšší míru nezaměstnanosti zaznamenaly opět Řecko (23,5 %) a Španělsko (19,6 %). Naopak nejlépe si vedla ČR (4,0%) spolu s Německem (4,1 %), kde již trh práce začal zaznamenávat pnutí a nedostatek pracovníků.

V reakci na nulovou inflaci v první polovině roku 2016 ECB dále prohloubila expanzivnost své měnové politiky pomocí záporných úrokových sazeb a kvantitativního uvolňování. V březnu 2016 snížila hlavní refinanční sazbu na úroveň 0,00 % a depozitní sazbu na -0,40 % a rozšířila program odkupu cenných papírů zajištěných aktivy. Ve druhé polovině roku 2016 se již průměrná míra inflace v eurozóně začala postupně zvyšovat. Vlivem rozdílného nastavení měnových politik kurz eura vůči americkému dolaru během roku 2016 postupně s mírnými výkyvy oslaboval z 1,09 USD/EUR v prosinci 2015 na 1,05 USD/EUR v prosinci 2016.

Výkon německé ekonomiky v roce 2016 zrychlil na 1,9 %. Hospodářský růst byl tažen domácí poptávkou, zatímco zahraniční obchod působil opačným směrem. Spotřeba domácností, která k růstu přispěla největší měrou, těžila zejména z dobré situace na trhu práce reflektující solidní růst mezd i zaměstnanosti. Spotřeba vládních institucí, která se stala

nejdynamičtěji rostoucí složkou domácí poptávky, pak vzrostla i v souvislosti s nárůstem výdajů spojených s migrační krizí. Za růstem investic pak stály zejména investice do rezidenčních nemovitostí.

Tempo růstu slovenské ekonomiky v roce 2016 mírně zpomalilo na 3,3 %, neboť vlivem vysoké srovnávací základny roku 2015 se tvorba hrubého fixního kapitálu v sektoru vládních institucí propadla o 9,3 %. Ostatní složky přispěly k ekonomickému výkonu kladně. Tahounem hospodářského růstu byl zahraniční obchod s příspěvkem 1,8 p. b. Silný hospodářský růst se na trhu práce projevil meziročním poklesem míry nezaměstnanosti o 1,8 p. b. na 9,7 %.

Rovněž v polské ekonomice stojí za zpomalením ekonomického výkonu propad veřejných investic v důsledku ukončení projektů z předchozí finanční perspektivy EU. Růst HDP v roce 2016 dosáhl 2,8 % a byl tažen především výdaji domácností na spotřebu.

Tabulka č. 1: Hrubý domácí produkt

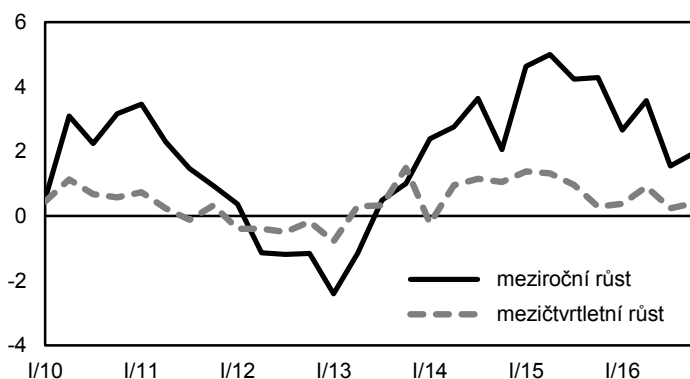
Země	2014	2015	2016				
			rok	1Q	2Q	3Q	4Q
USA	2,4	2,6	1,6	1,6	1,3	1,7	1,9
EU28	1,6	2,2	1,9	1,8	1,8	1,9	1,9
EA 19	1,2	2,0	1,7	1,7	1,6	1,8	1,7
Německo	1,6	1,7	1,9	1,8	1,8	1,7	1,8
Slovensko	2,6	3,8	3,3	3,6	3,5	3,1	2,9
Polsko	3,3	3,9	2,8	2,8	3,2	2,3	3,1
Francie	0,6	1,3	1,2	1,2	1,1	1,0	1,2
Spojené království	3,1	2,2	1,8	1,6	1,7	2,0	2,0
Rakousko	0,6	1,0	1,5	1,4	1,2	1,6	1,8
Itálie	0,1	0,8	0,9	1,1	0,8	1,0	1,0

Pramen: OECD, Eurostat, meziroční růst ve stálých cenách v %, sezónně očištěná data

2. Ekonomický výkon

Hrubý domácí produkt v roce 2016 reálně vzrostl o 2,4 %. Hrubá přidaná hodnota (HPH) se v témže období reálně zvýšila o 2,2 %. Ekonomika se v průběhu roku držela v mírně kladné produkční mezeře.

Graf č. 1: Hrubý domácí produkt

Pramen: ČSÚ, stálé ceny

Růst HDP byl za celý rok podpořen především výdaji na konečnou spotřebu a saldem zahraničního obchodu, naopak byl tlumen poklesem tvorby hrubého fixního kapitálu. Zvýšení

HPH bylo dáno všemi odvětvími s výjimkou stavebnictví, které utrpělo propadem zejména investic vládního sektoru. K růstu HPH nejvýznamněji přispíval zpracovatelský průmysl.

2.1. Poptávka

Růst HDP byl tažen zhruba rovnoměrně domácí i zahraniční poptávkou. Za kladným příspěvkem hrubých domácích výdajů stálo výhradně zvýšení výdajů na konečnou spotřebu o 2,4 %. Naopak tvorba hrubého kapitálu poklesla o 0,9 % vlivem úbytku investic do fixního kapitálu, kladný příspěvek zásob pokles celkových investic zmírňoval.

Zvyšující se výdaje na konečnou spotřebu byly generovány jak soukromou, tak spotřebou vládních institucí. Nárůst spotřeby domácností plynul z rostoucího disponibilního důchodu při zvyšující se důvěře spotřebitelů, které napomáhala rekordně nízká míra nezaměstnanosti. Nejdynamičtěji rostoucí složku spotřeby domácností představovaly výdaje na statky dlouhodobé a střednědobé spotřeby, což svědčí o pokračující jistotě domácností ohledně vzestupné fáze hospodářského cyklu. K růstu celkové spotřeby domácností výrazně přispívaly také statky krátkodobé spotřeby, jež jsou na hospodářské fluktuace méně citlivé, a služby. Výdaje na konečnou spotřebu vládních institucí v roce 2016 vzrostly vlivem nárůstu zaměstnanosti ve vládním sektoru a výdajů na nákup statků a služeb.

Tabulka č. 2: Výdaje na hrubý domácí produkt

		2014	2015	2016				
				rok	1Q	2Q	3Q	4Q
HDP, běžné ceny	<i>mld. Kč</i>	4314	4555	4715	1094	1195	1195	1230
HDP, běžné ceny	<i>mzr. %</i>	5,3	5,6	3,5	3,9	4,6	2,8	2,8
HDP, stálé ceny	<i>mzr. %</i>	2,7	4,5	2,4	2,7	3,6	1,6	2,0
Konečná spotřeba	<i>mzr. %</i>	1,6	2,7	2,4	2,2	2,9	2,3	2,2
domácností	<i>mzr. %</i>	1,8	3,1	2,9	2,6	3,2	2,9	3,0
vlády	<i>mzr. %</i>	1,1	2,0	1,2	1,5	2,4	0,9	0,2
neziskových institucí	<i>mzr. %</i>	4,1	0,6	1,7	0,0	0,5	2,3	4,0
Tvorba hrubého kapitálu	<i>mzr. %</i>	8,6	10,0	-0,9	2,5	-1,2	-1,7	-2,3
fixního	<i>mzr. %</i>	3,9	9,0	-3,7	-0,9	-4,1	-4,3	-5,0
Vývoz	<i>mzr. %</i>	8,7	7,7	4,3	5,5	8,4	1,5	1,8
Dovoz	<i>mzr. %</i>	10,1	8,2	3,2	5,3	6,4	0,9	0,5

Pramen: ČSÚ

V poklesu tvorby hrubého fixního kapitálu se naplno projevilo odeznění zvýšené investiční aktivity spolufinancované prostředky z fondů EU z předchozí finanční perspektivy. Tímto efektem byly zasaženy především investice sektoru vládních institucí, ale ve značné míře také soukromá investiční aktivita, která si přesto růstovou dynamiku udržela vlivem uvolněných měnových podmínek, zvýšení důvěry podniků a využití výrobních kapacit. Na pokles vládních investic působil také efekt vyšší srovnávací základny z konce roku 2015 spojený s jednorázovou imputací finančního leasingu vojenských letadel. Tvorbu hrubého fixního kapitálu táhl dolů propad stavebních investic (bez obydlí), v menší míře také pokles investic do informačních a komunikačních technologií a strojů a zařízení. Protisměrně působily zejména nákupy dopravních prostředků a investice do obydlí a produktů duševního vlastnictví.

V průběhu roku 2016 se růst obrátů v zahraničním obchodě oproti minulému roku výrazně zpomalil. Na straně vývozů souvisela nižší dynamika se zpomalením růstu exportních trhů i exportní výkonosti. Růst dovozů byl ovlivněn nejen slabší dynamikou exportů, ale i propadem dovozně náročné domácí investiční poptávky. Ve výsledku však čistý vývoz zboží a služeb v uplynulém roce přispěl k růstu HDP výrazně pozitivně.

2.2. Nabídka

Růst ekonomické aktivity byl z pohledu zdrojů patrný především na rostoucí HPH v odvětví zpracovatelského průmyslu. Výrazný předstih růstu před ostatními odvětvími zaznamenalo zemědělství. Vedle již uvedených odvětví k růstu HPH přispěla rovněž ne zcela zanedbatelně odvětví obchod, ubytování, doprava a pohostinství, činnosti v oblasti nemovitostí a veřejná správa a obrana, vzdělávání, zdravotní a sociální péče. Naopak odvětví stavebnictví utrpělo již uvedeným propadem investiční aktivity vládních institucí.

Tabulka č. 3: Produktivita práce a jednotkové náklady práce (podle národních účtů)

		2014	2015	2016				
				rok	1Q	2Q	3Q	4Q
HPH, běžné ceny	<i>mld. Kč</i>	3899	4095	4236	989	1076	1070	1101
HPH, běžné ceny	<i>mzr. %</i>	6,3	5,0	3,4	3,9	4,7	2,6	2,6
HPH, stálé ceny	<i>mzr. %</i>	3,4	3,9	2,2	2,4	3,6	1,3	1,7
z toho zpracovatelský průmysl	<i>mzr. %</i>	6,2	8,0	5,1	4,1	8,1	3,5	4,4
Produktivita práce ¹⁾	<i>mzr. %</i>	2,8	2,5	0,4	0,5	1,9	-0,4	-0,4
z toho zpracovatelský průmysl	<i>mzr. %</i>	4,8	4,6	2,1	0,5	5,2	0,6	1,8
Nominální průměrná náhrada ²⁾	<i>mzr. %</i>	2,6	2,6	3,9	3,4	3,6	4,5	4,1
Jednotkové náklady práce ³⁾	<i>mzr. %</i>	-0,2	0,1	3,5	2,8	1,6	4,9	4,5
z toho zpracovatelský průmysl	<i>mzr. %</i>	-1,2	-1,9	2,3	3,3	-0,7	4,4	2,5

Pramen: ČSÚ, propočet MF

Vysvětlivky:

1) Hrubá přidaná hodnota ve stálých cenách na jednoho zaměstnaného (fyzické osoby)

2) Objem náhrad zaměstnancům v běžných cenách na jednoho zaměstnance (fyzické osoby)

3) Poměr nominální průměrné náhrady a produktivity práce

Při růstu zaměstnanosti o 1,8 % a HPH o 2,2 % se produktivita práce v celé ekonomice zvýšila o 0,4 %. Její růst byl patrný pouze v první polovině roku, ve zbytku roku došlo k poklesu. Hlavním pozitivním faktorem pro její vývoj bylo zvýšení produktivity ve zpracovatelském průmyslu, zemědělství a „činnostech v oblasti nemovitostí“. Produktivita práce poklesla především ve stavebnictví a „informačních a komunikačních činnostech“.

Jednotkové náklady práce meziročně vzrostly o 3,5 %. Došlo k významnému zvýšení v odvětvích stavebnictví, informační a komunikační činnosti a obchod, doprava, ubytování a pohostinství. Jejich pokles bylo naopak možné pozorovat v zemědělství a činnostech v oblasti nemovitostí. Uvedený růst jednotkových nákladů práce zatím nepředstavoval významná rizika pro cenovou konkurenceschopnost domácí produkce proti produkci zahraniční, neboť byl z části kompenzací jejich utlumeného zvyšování v předešlých letech.

Při zvýšení deflátoru HPH o 1,2 % vzrostly náhrady zaměstnancům o 5,9 %, což při výše uvedeném růstu zaměstnanosti vedlo z pohledu zaměstnavatelů k reálnému nárůstu průměrných nákladů na práci o 2,7 %. Jejich zvýšení bylo výraznější než růst produktivity práce, což implikovalo zvýšení podílu náhrad zaměstnancům na HPH, a tedy pokles podílu hrubého provozního přebytku. Z pohledu spotřebitelů vzrostly reálné průměrné náhrady zaměstnancům o 3,3 % (při indexu deflátoru spotřeby vyšším o 0,6 %), což představovalo pozitivní impuls pro nárůst disponibilního důchodu, který se odrazil ve spotřebě domácností.

2.3. Důchody

Zvýšení nominálního HDP v roce 2016 o 3,5 % bylo doprovázeno růsty hrubého provozního přebytku a smíšeného důchodu o 1,4 % a náhrad zaměstnancům o 5,9 %.

Z hlediska podílů obou typů důchodů na HDP došlo v daném období k poklesu podílu hrubého provozního přebytku na 49,6 % ve prospěch růstu podílu náhrad zaměstnancům na 40,8 % a podílu čistých daní na 9,6 % HDP.

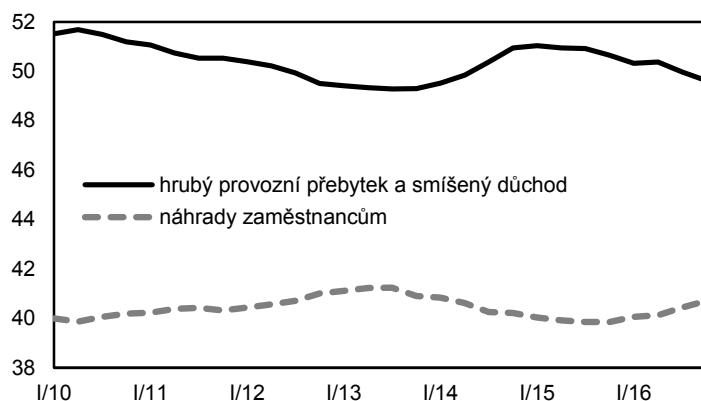
Tabulka č. 4: Důchodová struktura hrubého domácího produktu

		2014	2015	2016				
				rok	1Q	2Q	3Q	4Q
HDP, běžné ceny	<i>mld. Kč</i>	4314	4555	4715	1094	1195	1195	1230
Čisté daně	<i>podíl %</i>	8,8	9,5	9,6	9,1	9,4	10,6	9,3
Hrubý provozní přebytek a smíšený důchod	<i>podíl %</i>	50,9	50,6	49,6	48,8	50,9	49,7	49,1
Náhrady zaměstnancům	<i>podíl %</i>	40,2	39,9	40,8	42,1	39,8	39,8	41,6
zemědělství, lesnictví a rybářství	<i>podíl %</i>	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9
průmysl	<i>podíl %</i>	12,5	12,6	12,9	13,3	12,7	12,4	13,0
zpracovatelský průmysl	<i>podíl %</i>	11,0	11,2	11,5	11,9	11,4	11,2	11,7
stavebnictví	<i>podíl %</i>	2,0	2,0	1,9	1,9	1,9	2,0	2,0
obchod, ubytování, doprava a pohostinství	<i>podíl %</i>	8,0	8,0	8,2	8,5	7,9	8,1	8,3
informační a komunikační činnosti	<i>podíl %</i>	1,9	1,9	2,0	2,1	1,9	1,9	1,9
peněžnictví a pojišťovnictví	<i>podíl %</i>	1,4	1,4	1,4	1,5	1,4	1,3	1,3
činnost v oblasti nemovitostí	<i>podíl %</i>	0,4	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,5
profesní, vědecké, technické a administrativní činnosti	<i>podíl %</i>	3,0	2,9	3,0	3,1	2,9	2,9	3,1
veřejná správa a obrana, vzdělávání, zdravotní a sociální péče	<i>podíl %</i>	9,1	9,0	9,3	9,5	8,8	8,9	9,7
ostatní činnosti	<i>podíl %</i>	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,8	0,9

Pramen: ČSÚ, propočet MF

Meziroční nárůst hrubého provozního přebytku lze chápat jako pozitivní signál, neboť se projevoval růstem interních zdrojů pro financování investiční aktivity firem.

Graf č. 2: Podíly sumárních složek důchodů na HDP

Pramen: ČSÚ, propočet MF, roční klouzavé úhrny

3. Cenový vývoj

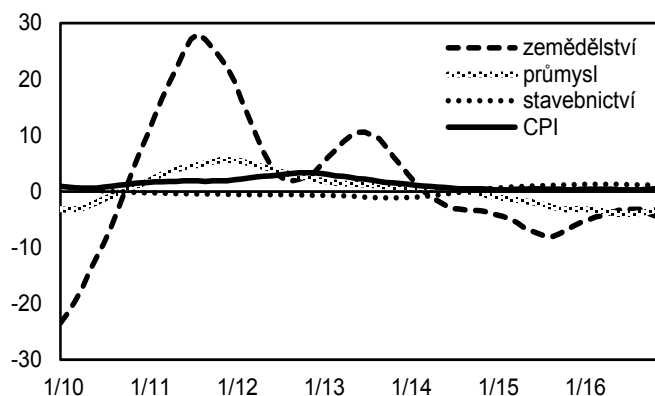
Rok 2016 se v prvních třech čtvrtletích vyznačoval nízkým růstem spotřebitelských cen. Průměrná míra inflace dosáhla 0,7 %, zvýšení cenové hladiny v průběhu roku však činilo 2,0 %. Administrativní opatření přispěla k růstu spotřebitelských cen jen velmi mírně. Velice nízká inflace byla dána především vnějšími faktory, zejména poklesem korunové ceny ropy o 17,5 % a cen výrobců v eurozóně o 2,3 %.

Tabulka č. 5: Základní ukazatele cenového vývoje

		2014	2015	2016				
				rok	1Q	2Q	3Q	4Q
Index spotřebitelských cen (konec období)								
průměrná míra inflace	%	0,4	0,3	0,7	0,4	0,3	0,3	0,7
meziroční inflace	%	0,1	0,1	2,0	0,3	0,1	0,5	2,0
přísp. admin. opatření k mizr. inflaci	p. b.	-0,2	0,1	0,0	0,2	0,1	0,1	0,0
Ceny průmyslových výrobců	mizr. %	-0,8	-3,2	-3,3	-4,0	-4,6	-3,2	-1,1
Ceny stavebních prací	mizr. %	0,5	1,2	1,2	1,3	1,1	1,1	1,2
Ceny tržních služeb	mizr. %	0,3	0,0	0,1	-0,1	0,2	0,2	0,2
Ceny zemědělských výrobců	mizr. %	-3,7	-6,0	-4,9	-2,9	-6,9	-5,7	-4,0

Pramen: ČSÚ

Z produkčních cen se v roce 2016 meziročně nejvíce snížily ceny zemědělských výrobců, a to o 4,9 %. Do cen průmyslových výrobců (podobně jako do spotřebitelských cen) výrazně dopadlo snížení ceny ropy, v průměru za celý rok 2016 klesly o 3,3 %. Ceny tržních služeb téměř stagnovaly. Ceny stavebních prací se mírně zvýšily.

Graf č. 3: Spotřebitelské ceny a ceny výrobců

Pramen: ČSÚ, průměr hladiny cen za posledních 12 měsíců k průměru předchozích 12 měsíců v %

3.1. Spotřebitelské ceny

Průměrná míra inflace v roce 2016 dosáhla 0,7 % (o 0,4 p. b. více než v roce 2015). Byla tak třetím rokem v řadě velmi nízká. Průměrný roční příspěvek administrativních opatření (změn nepřímých daní a regulovaných cen) k meziroční inflaci shodně jako v roce 2015 dosáhl 0,2 p. b. Dominantně byl určen dopady změn nepřímých daní, dopady změn regulovaných cen byly téměř nulové.

Meziroční inflace v 1. až 3. čtvrtletí kolísala kolem 0,5 %, avšak ve 4. čtvrtletí výrazně zrychlila vlivem růstu cen potravin a s přispěním růstu cen stravování. Meziroční růst spotřebitelských cen v prosinci 2016 dosáhl inflačního cíle 2,0 %. Měnověpolitická inflace (po odečtení primárních dopadů nepřímých daní) se podobně jako celková inflace v meziročním vyjádření v 1. až 3. čtvrtletí pohybovala hluboko pod dolním okrajem tolerančního pásma okolo inflačního cíle ČNB, ve 4. čtvrtletí však též výrazně zrychlila.

Na nízké inflaci se v roce 2016 podílely především faktory působící z vnějšího prostředí české ekonomiky. Jednalo se zejména o nabídkový faktor v podobě poklesu ceny ropy a s ním související pokles cen výrobců v eurozóně. Podstatné zlevnění korunové ceny ropy Brent se promítlo do snížení cen pohonných hmot. Průměrná cena benzínu Natural 95 činila 28,63 Kč/l (proti 31,37 Kč/l v roce 2015), motorová nafta stála 27,43 Kč/l (proti 31,21 Kč/l).

Domácí ekonomický vývoj, který se vyznačoval rostoucí poptávkou v prostředí kladné produkční mezery a nízkou nezaměstnaností, působil proinflačně.

K růstu cen v prosinci 2016 nejvíce přispěl oddíl potraviny a nealkoholické nápoje následovaný oddílem alkoholické nápoje, tabák s nejvyšším růstem cen ze všech oddílů spotřebního koše vlivem zvýšení spotřební daně na cigarety. Cenový růst byl naopak nepatrně tlumen oddílem bytové vybavení s největším poklesem cen. Rychle rostly vlivem zavedení elektronické evidence tržeb ceny v oddíle stravování a ubytování.

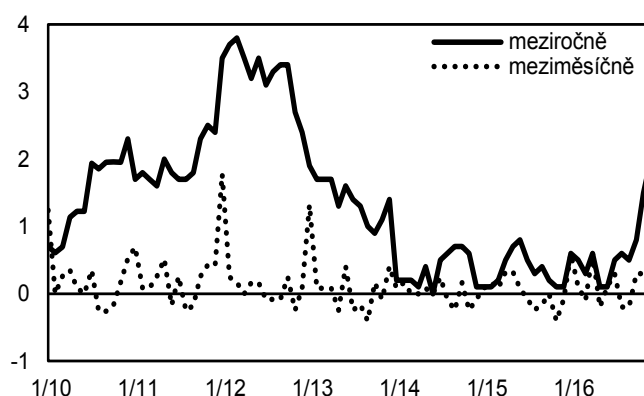
Tabulka č. 6: Index spotřebitelských cen

	váha v koši ‰	prosinec 2015		prosinec 2016	
		mzr.	příspevek k růstu	mzr.	příspevek k růstu
		%	p. b.	%	p. b.
Celkem	1000,0	0,1	0,1	2,0	2,0
Potraviny a nealkoholické nápoje	180,6	-2,6	-0,4	3,3	0,6
Alkoholické nápoje, tabák	93,4	4,4	0,4	4,9	0,5
Odívání a obuv	39,2	2,7	0,1	1,0	0,0
Bydlení, voda, energie, paliva	251,2	1,0	0,3	0,7	0,2
Bytové vybavení, zařízení domácnosti, opravy	57,8	0,4	0,0	-1,2	-0,1
Zdraví	23,0	-7,8	-0,2	2,9	0,1
Doprava	100,8	-4,1	-0,4	2,5	0,3
Pošty a telekomunikace	30,7	-0,6	0,0	-0,9	0,0
Rekreace a kultura	89,6	2,9	0,2	0,0	0,0
Vzdělávání	6,2	1,3	0,0	1,9	0,0
Stravování a ubytování	58,1	1,2	0,1	4,4	0,3
Ostatní zboží a služby	69,2	0,5	0,0	1,7	0,1

Pramen: ČSÚ, stálé váhy roku 2014

Ceny zboží v roce 2016 v průměru meziročně vzrostly o 0,2 % (v roce 2015 stagnovaly), ceny služeb vykázaly růst 1,5 % (o 0,6 p. b. více než v roce 2015).

Graf č. 4: Spotřebitelské ceny

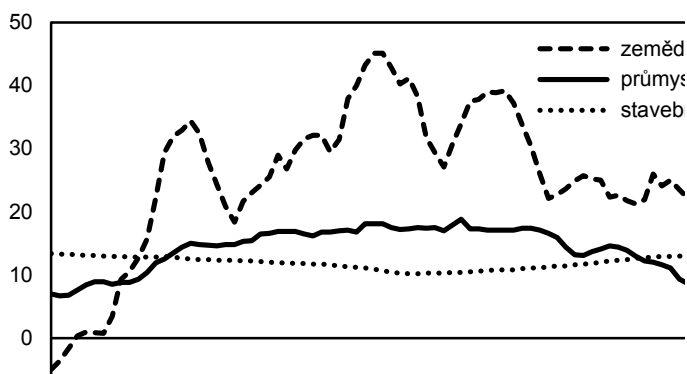
Pramen: ČSÚ

Průměrná míra inflace měřená na bázi harmonizovaného indexu spotřebitelských cen v ČR v roce 2016 činila 0,6 % (o 0,3 p. b. více než v roce 2015). Mezi zeměmi EU patřila uvedená hodnota k vyšším, přibližně jedna třetina zemí EU vykázala deflaci. Za celou EU se spotřebitelské ceny v průměru meziročně zvýšily o 0,3 % (v roce 2015 stagnovaly).

3.2. Ceny výrobců

Ceny průmyslových výrobců v průměru za celý rok 2016 proti roku 2015 výrazně klesly, a to o 3,3 %. Jednalo se o největší celoroční pokles v historii samostatné ČR (v roce 2015 činilo snížení cen 3,2 %). Podobně jako v případě spotřebitelských cen hrála i v cenách průmyslových výrobců dominantní roli cena ropy. Její propad na světových trzích se odrazil v tom, že pokles cen průmyslových výrobců byl tažen především oddílem koks a rafinované ropné produkty a v návaznosti na to v menší míře i oddílem chemické látky a výrobky, kde se ceny v průměru snížily o 6,1 %.

Graf č. 5: Ceny výrobců

Pramen: ČSÚ, přírůstek proti průměru roku 2005

Ceny stavebních prací se v roce 2016 mírně zvýšily. V průměru za celý rok ve srovnání s rokem 2015 zaznamenaly růst o 1,2 %. Ceny tržních služeb v podnikatelské sféře v průměru téměř stagnovaly (růst jen o 0,1 %). Ceny zemědělských výrobců na rozdíl od uvedených cenových okruhů produkční sféry vykázaly výraznější dynamiku. V průměru se za celý rok 2016 snížily o 4,9 %. Větší pokles byl zaznamenán v případě cen živočišných výrobků než v případě cen rostlinných výrobků.

4. Trh práce

Pokračující hospodářský růst umožnil další zvyšování zaměstnanosti. Uplatnění díky růstu poptávky po práci našli i mnozí dříve nezaměstnaní a celková nezaměstnanost výrazně klesla. Trh práce je při současné pozici v hospodářském cyklu v lepší kondici než na jeho posledním vrcholu v roce 2008.

Tabulka č. 7: Základní ukazatele trhu práce

		2014	2015	2016				
				rok	1Q	2Q	3Q	4Q
Zaměstnanost VŠPS ¹⁾	mzr. %	0,8	1,4	1,9	2,0	1,7	1,8	2,2
Zaměstnanci	mzr. %	0,6	2,2	2,1	2,8	2,0	1,9	1,8
zaměstnanci evidenční ²⁾	mzr. %	1,1	2,0	1,8	2,1	2,0	1,6	1,6
Míra nezaměstnanosti (15-64 let)	%	6,2	5,1	4,0	4,4	4,0	4,0	3,6
Míra zaměstnanosti (15-64 let)	%	69,0	70,2	72,0	71,0	71,7	72,2	72,9
Míra ekonomické aktivity (15-64 let)	%	73,5	74,0	75,0	74,3	74,7	75,3	75,7

Pramen: ČSÚ, MPSV

Vysvětlivky: 1) Zaměstnaný VŠPS pracoval v referenčním týdnu alespoň 1 hodinu.

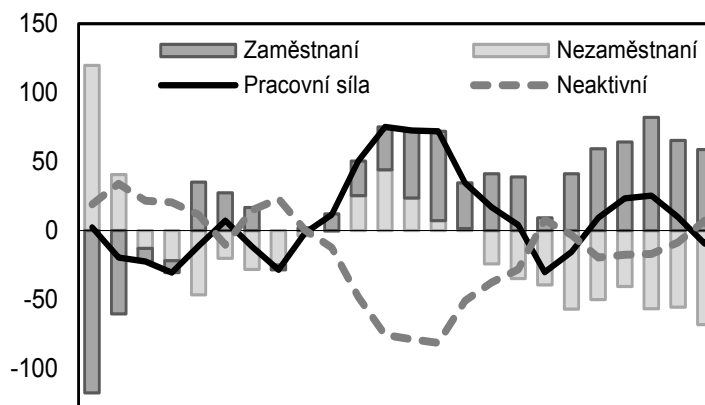
Nezaměstnaný VŠPS nepracoval, práci aktivně hledal a byl schopen nastoupit do 14 dnů.

2) Zaměstnanci (přepočtené osoby) v pracovním poměru, včetně odhadu malých podniků.

4.1. Ekonomická aktivita

Přírůstek počtu zaměstnaných byl během celého roku vyšší než úbytek nezaměstnaných, disponibilní pracovní síla trvale roste, negativní demografické faktory jsou eliminovány růstem participace.

Graf č. 6: Ekonomická aktivita (15 +)

Pramen: ČSÚ, VŠPS, meziroční přírůstky/úbytky v tis. osob

Míra ekonomické aktivity (podíl počtu zaměstnaných a nezaměstnaných na populaci 15–64 let) se v průměru zvýšila na 75,0 %, ve 4. čtvrtletí 2016 nárůstem o 1,5 p. b. dosáhla 75,7 %. Na jejím pokračujícím meziročním zvyšování se vedle celkového růstu zaměstnanosti a postupného zvyšování hranice odchodu do starobního důchodu podílely rovněž demografické faktory. Vysokou úroveň ekonomické aktivity stabilizují nejsilnější populační ročníky ze 70. let s adekvátním vzděláním i praxí, a tím i přirozeně vysokou mírou participace. V rámci celkové pracovní síly, tedy u všech osob nad 15 let, nárůst stoupla míra ekonomické aktivity na 60,2 % při růstu o 0,7 p. b.

Úbytek celkového počtu osob mimo ekonomickou aktivitu (v průměru o 47 tisíc na 3 579 tisíc) byl nadále dán zejména snižováním počtu žáků a studentů, ale i důchodců a žen v domácnosti. V populační skupině žáků a studentů sice pokračuje trend k dosažení co nejvyšší vzdělanosti, nicméně i v roce 2016 podíl studujících na ekonomicky neaktivním obyvatelstvu dále klesal na 19,0 %, což lze přičíst demografickému vývoji. Umírněnější, ale stálý přírůstek počtu důchodců vedl ke zvýšení jejich podílu v ekonomicky neaktivních dle VŠPS na 69,6 %.

4.2. Zaměstnanost

Zaměstnanost podle Výběrového šetření pracovních sil (VŠPS), v jediném či hlavním zaměstnání, vzrostla meziročně v průměru o dalších 97 tisíc osob na 5 138 tisíc.

Pokračující ekonomický růst umožnil podnikům vedle operativního využívání agenturních pracovníků i výrazněji posílit tvorbu plnohodnotných zaměstnaneckých míst. Průměrný počet zaměstnanců meziročně vzrostl o 2,1 % na 4 257 tisíc, počet podnikatelů o 0,9 % na 882 tisíc. Nárůst v zaměstnanecké pozici byl zaznamenán ve všech dostupných statistikách, rostl však i počet podnikatelů bez zaměstnanců.

Míra zaměstnanosti (podíl počtu zaměstnaných v populaci ve věku 15-64 let) výrazně vzrostla o 1,8 p. b. na 72,0 %. Obdobně jako u míry ekonomické aktivity se zde vedle růstu zaměstnanosti projevují i demografické faktory. Nárůst míry zaměstnanosti u osob ve věku nad 15 let byl pomalejší (o 1,1 p. b.) a vedl k ročnímu průměru 57,5 %.

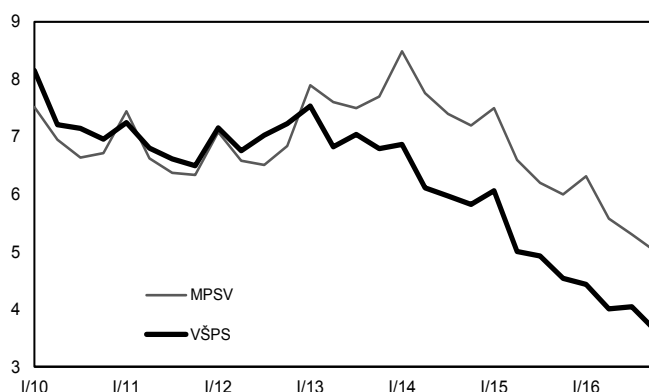
4.3. Nezaměstnanost

Počet nezaměstnaných podle VŠPS v souvislosti s ekonomickým růstem a vysokou tvorbou nových pracovních míst klesl v průměru o 57 tisíc na 212 tisíc. Lze předpokládat, že určitý vliv mohlo mít i zvyšování minimální mzdy (o 700 Kč na 9 900 Kč). Mnohé pozice těsně nad její hranicí jsou však stále neatraktivní a zaměstnavatelé je často obsazují cizinci.

Míra nezaměstnanosti ve věku 15–64 let meziročně klesla o 1,1 p. b. na 4,0 %, její pokles byl vyšší, než by odpovídalo hospodářskému cyklu. Podle srovnatelných dat zpracovávaných Eurostatem je úroveň míry nezaměstnanosti od března 2016 nejnižší v EU.

Průměrný počet nezaměstnaných registrovaných na úřadech práce v meziročním srovnání klesal výrazněji než u VŠPS - v průměru za rok o 72 tisíce na 403 tisíc. Trvalý a postupně se jen pomalu snižující rozdíl v úrovni nezaměstnanosti podle používaných dvou statistik plyne částečně z toho, že registrace na úřadech práce na rozdíl od definice VŠPS nevylučuje nekolidující pracovní aktivitu (výdělek z ní nesmí přesáhnout polovinu minimální mzdy) a uchazeči o zaměstnání zapojení v různých formách aktivní politiky zaměstnanosti jsou podle VŠPS považováni za zaměstnané. Dalším aspektem může být to, že osoby zatížené exekucemi či v osobním bankrotu, zůstávají jako registrovaní na úřadech práce a mohou působit v šedé ekonomice.

Graf č. 7: Míra nezaměstnanosti VŠPS a podíl nezaměstnaných na populaci MPSV

Pramen: ČSÚ, MPSV, v %, průměr čtvrtletí

Graf dokládá, že základní tendence vývoje nezaměstnanosti dle obou používaných statistik nebyly v průběhu roku 2016 zásadně rozdílné (oboje 15–64 let), sbližování úrovní však nebylo výrazné.

V tocích v registrované nezaměstnanosti nedocházelo k výrazným změnám. Jak počet osob nově evidovaných, tak umístěných se snižoval, přičemž příliv nově evidovaných byl nižší než umístěných. Při současné situaci na trhu práce lze předpokládat, že osoby mění zaměstnání, aniž by se registrovaly na úřadech práce. Nadále se dařilo snižovat počet dlouhodobě nezaměstnaných a na konci roku jejich počet klesl pod 150 tisíc (tj. 37,8 % celkového počtu nezaměstnaných).

Z hlediska dosaženého vzdělání trvale převažují uchazeči se základním vzděláním a s výučním listem, přitom ve struktuře volných pracovních míst podíl těchto pozic dosahuje 80 %. Nejvíce uchazečů je ve věkové skupině 55–59 let (v průměru 56 tis. osob), podíl uchazečů starších 50 let dosáhl k 31. 12. 2016 již 33,1 %. Tento vývoj lze přičítat zejména posouvání hranice odchodu do starobního důchodu a též tomu, že mnohé volné pozice jsou fyzicky nevhodné pro osoby staršího věku. Podíl žen na registrovaných nezaměstnaných se nepatrně zvýšil (o 0,3 p. b. na 51,6 %).

Počet volných pracovních míst dosáhl téměř rekordních hodnot (v průměru 129 tisíc). Umísťování uchazečů prostřednictvím úřadů práce bylo proti předchozímu roku opět méně úspěšné navzdory výraznému nárůstu počtu volných míst, lze konstatovat, že kromě toho, že mnohé pozice jsou mzdově značně neatraktivní, značná část registrovaných nezaměstnaných nemá o „oficiální“ práci zájem.

Na příspěvek v nezaměstnanosti mělo nárok v průměru 97,6 tis. registrovaných uchazečů, což bylo o 3,9 tis. osob méně než v předchozím roce. Jejich podíl se však o 2,6 p. b. zvýšil na 24,2 %. Na nárůst tohoto podílu měla vliv nejen vyšší relativní váha frikční nezaměstnanosti, ale i nezaměstnaných starších než 50 let s nárokem na delší dobu pobírání příspěvku³.

4.4. Mzdy

Při velmi nízké míře nezaměstnanosti nadále pokračoval dynamický vývoj mezd. Průměrná nominální hrubá mzda v české ekonomice dosáhla 27 589 Kč a byla tak meziročně o 4,2 % vyšší. Průměrná reálná mzda se díky nízkému růstu spotřebitelských cen zvýšila o 3,5 %.

V první polovině roku byl růst průměrné mzdy tažen především podnikatelskou sférou. Tvorba nových pracovních míst v důsledku hospodářského růstu a nedostatek disponibilních pracovníků vytvářely tlak na vyšší mzdovou dynamiku. Kromě velmi dobré situace na trhu práce byl růst výdělků podpořen také zvýšením minimální mzdy na 9 900 Kč.

Tabulka č. 8: Průměrná mzda

			2014	2015	2016				
					rok	1Q	2Q	3Q	4Q
Průměrná mzda celkem	mzr. %		2,9	2,7	4,2	4,5	3,8	4,5	4,2
	nominálně podnikatelská sféra	mzr. %	3,0	2,5	4,2	4,6	3,9	4,5	3,7
	nepodnikatelská sféra	mzr. %	2,5	3,7	4,6	4,1	3,6	4,6	6,1
Průměrná mzda reálně (CPI)	celkem	mzr. %	2,5	2,4	3,5	4,0	3,6	4,0	2,8
	podnikatelská sféra	mzr. %	2,6	2,2	3,5	4,1	3,7	4,0	2,3
	nepodnikatelská sféra	mzr. %	2,1	3,4	3,9	3,6	3,4	4,1	4,6
Minimální mzda			mzr. %	3,6	8,2	7,6	7,6	7,6	7,6

Pramen: ČSÚ, předběžné údaje.

Pozn.: Průměrná reálná mzda – deflováno indexem spotřebitelských cen (CPI).

Navýšení platových tarifů pedagogických pracovníků, a později i ostatních státních zaměstnanců, se projevilo výrazným zvýšením příspěvku nepodnikatelské sféry k růstu mezd. Ve 4. čtvrtletí 2016 byl již růst průměrné mzdy v nepodnikatelské sféře o 2,4 p. b. rychlejší než ve sféře podnikatelské.

Z regionálního hlediska rostla průměrná mzda nejpomaleji v Moravskoslezském kraji a v Praze. Vývoj mzdové hladiny dosáhl nejrychlejšího tempa v nejhůře placených odvětvích, v odvětví ubytování, stravování a pohostinství byl zaznamenán růst průměrné mzdy o 7,2 % na 15 717 Kč. Problematické odvětví těžba a dobývání vykázalo jako jediné pokles průměrné mzdy (o 0,5 %). Z pohledu zaměstnanosti je hlavním odvětvím české ekonomiky zpracovatelský průmysl, mzda v něm v průměru vzrostla o 4,3 % na 27 560 Kč. V řadě podniků došlo díky rostoucí poptávce k prodlužování směnného provozu a nárůstu výdělků.

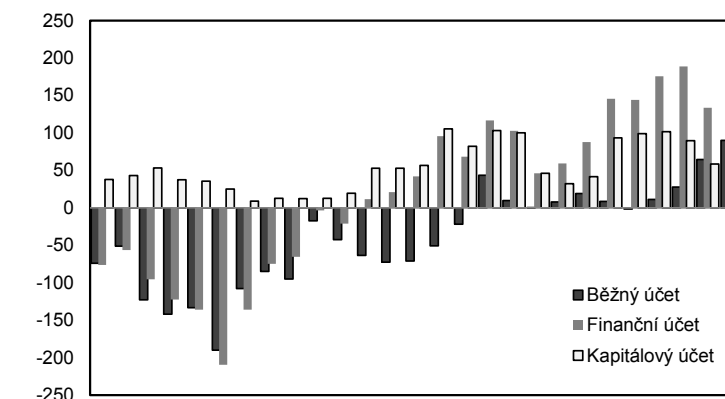
Mediánová mzda vzrostla o 5,5 % a překonala tak výrazně růst průměrné mzdy. Mírně se prohloubila genderová mzdová diference, mediánová mzda u mužů byla o 4,7 tisíce Kč vyšší než u žen.

³ Proti 5 měsícům u osob do 50 let uchazeči mezi 50-55 lety mohou pobírat příspěvek v nezaměstnanosti 8 měsíců a starší 11 měsíců.

5. Platební bilance

Na běžném účtu platební bilance byl v roce 2016 vykázán přebytek ve výši 53 mld. Kč. V přebytku skončila bilance zboží a bilance služeb, naopak deficitní byla bilance prvotních důchodů a bilance druhotných důchodů. Na kapitálovém účtu byl vykázán přebytek 54 mld. Kč. Čistý odliv zdrojů do zahraničí na finančním účtu dosáhl 118 mld. Kč.

Graf č. 8: Platební bilance

Pramen: ČNB, propočty MF, roční klouzavé úhrny, mld. Kč

5.1. Běžný účet

Běžný účet skončil v roce 2016 v přebytku ve výši 1,1 % HDP. Proti roku 2015 se zlepšil o 0,9 p. b. a v přebytku tak setrvává již třetím rokem. Poměr výkonové bilance, tj. obchodu se zbožím a službami k HDP se meziročně zlepšil o 1,7 p. b. a dosáhl 7,5 %. Schodek bilance prvotních důchodů se v poměru k HDP zhoršil o 0,2 p. b. na -5,8 % HDP, bilance druhotných důchodů přešla do deficitu 0,6 % HDP, tj. zhoršení o 0,6 p. b.

Tabulka č. 9: Běžný účet v % HDP

	2014	2015	2016				
			rok	1Q	2Q	3Q	4Q
Běžný účet	0,2	0,2	1,1	0,6	1,4	1,9	1,1
bilance zboží	5,1	4,1	5,3	4,3	5,0	5,2	5,3
bilance služeb	1,3	1,7	2,1	1,8	1,9	2,1	2,1
prvotní důchody	-6,0	-5,6	-5,8	-5,3	-5,2	-4,9	-5,8
druhotné důchody	-0,2	0,0	-0,6	-0,2	-0,3	-0,5	-0,6

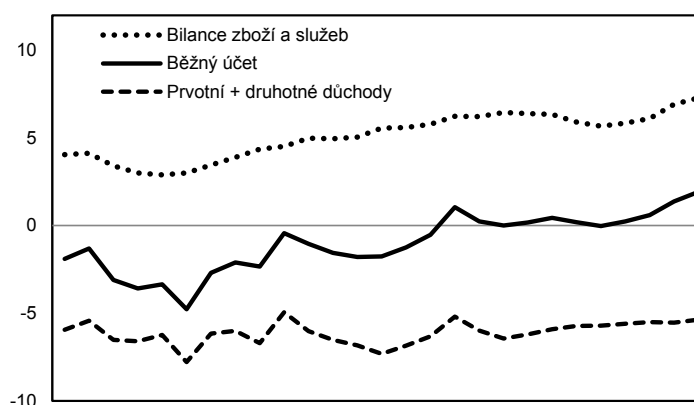
Pramen: ČNB, propočty MF, na bázi ročních klouzavých úhrnů, rozdíly jsou dané zaokrouhlením

Meziroční zlepšení bilance běžného účtu o 41 mld. Kč bylo dáno výkonovou bilancí. Přebytek zahraničního obchodu se zbožím⁴ se zvýšil o 63 mld. Kč na 251 mld. Kč. Bilance služeb skončila přebytkem 101 mld. Kč, tj. o 23 mld. Kč meziročně více. Bilance prvotních důchodů, která je vedle obchodní bilance rozhodující pro výsledné saldo běžného účtu, se zhoršila nárůstem deficitu o 17 mld. Kč na 272 mld. Kč. Vyšší byl odliv investičních výnosů v podobě vyplacených dividend a reinvestovaného zisku z přímých investic v ČR. Nepříznivý vývoj bilance prvotních důchodů korigoval rostoucí přebytek bilance náhrad zaměstnancům.

Bilance druhotných důchodů přešla z aktiva do pasiva a skončila schodkem ve výši 27 mld. Kč. Výsledek zde ovlivnila především bilance čistých příjmů z rozpočtu EU.

⁴ V cenách FOB v metodice platební bilance.

Graf č. 9: Poměr běžného účtu a jeho složek k HDP

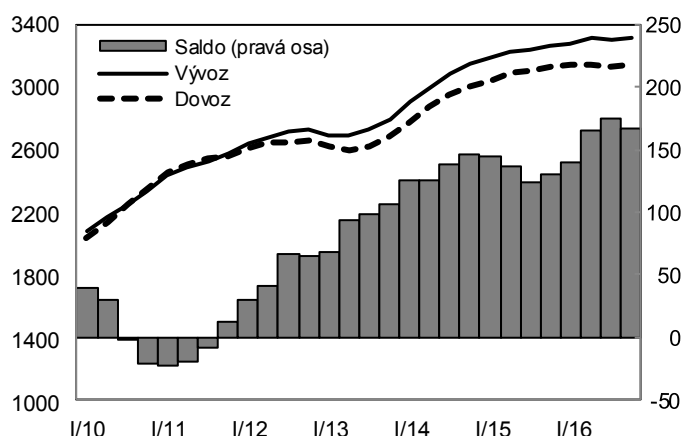

Pramen: ČNB, propočty MF, v % na bázi ročního klouzavého úhrnu

5.1.1. Obchodní bilance podle ČSÚ (v metodice národního pojetí⁵)

Zahraniční obchod se zbožím dosáhl v roce 2016 nejvyššího přebytku v historii České republiky. Nominální objem vývozu se meziročně zvýšil o 1,5 %, což bylo o 2,1 p. b. nižší tempo růstu ve srovnání s rokem 2015. Hodnota dovozu vzrostla nepatrně o 0,4 %, meziročně došlo ke zpomalení dynamiky o 3,9 p. b. Vývoz i dovoz tak navázaly na tendenci ke zpomalování růstu z let 2014 a 2015 v souvislosti s vyčerpáním potenciálu oslabení měnového kurzu koruny z konce roku 2013. Svou roli zde sehrálo i zpomalení dynamiky zahraniční poptávky u hlavních obchodních partnerů a obecná stagnace světového obchodu v souvislosti s nárůstem ochranných opatření. Fenoménem pokračujícím z roku 2015 a ovlivňující převážně 1. polovinu roku 2016 bylo další meziroční snížení cen ropy, které v dolarovém vyjádření klesly v průměru o 17 %, v korunách o 18 %. Současně, i když ne v takovém rozsahu, dále klesaly ceny neropných surovin a materiálů. Tím bylo ovlivněno nejen výsledné saldo, ale i směnné relace, které za rok 2016 dosáhly 100,9.

Graf č. 10: Obchodní bilance v národním pojetí

Pramen: ČSÚ, propočty MF, roční klouzavé úhrny, mld. Kč

I přes rostoucí konečnou spotřebu domácností došlo v roce 2016 k pomalejšímu růstu dovozu ve srovnání s vývozem, a to zejména v důsledku snížení investiční aktivity sektoru vládních institucí (resp. poklesem investic s vysokou dovozní náročností). Pouze v posledním čtvrtletí 2016 byla dynamika dovozu mírně vyšší než u vývozu.

⁵ Dodací podmínka vývozu FOB (Free on Board), kdy prodávající dodává zboží na místo určení, dovozu CIF (Cost, Insurance and Freight), kdy prodávající dodává zboží také na místo určení, ale je povinen navíc hradit náklady, pojištění a přepravné spojení s dodávkou.

Za rok 2016 vzrostl obrat českého zahraničního obchodu podle předběžných údajů ČSÚ o 0,9 % a dosáhl hodnoty 6456 mld. Kč, tj. o 61 mld. Kč meziročně více. Přebytek obchodní bilance se meziročně zvýšil o 36 mld. Kč na téměř 167 mld. Kč.

Objem vývozu se sice u většiny komoditních tříd snižoval, ve významných komoditních třídách pro české hospodářství byl zaznamenán jejich růst. Podle standardní klasifikace zahraničního obchodu byl z hlediska váhy nejvýznamnější růst vývozu zboží třídy strojů a přepravních zařízení, která tvoří více než polovinu českého vývozu. V jejím rámci byl nejúspěšnější vývoz dopravních prostředků (motorových vozidel), jejichž podíl na celkovém vývozu neustále roste a v roce 2016 tvořil již 27,8 % (meziročně vyšší o 1,8 p. b.). Nadprůměrně rostl vývoz průmyslového spotřebního zboží i objemově méně významné třídy olejů. Největší poklesy vývozu byly zaznamenány u třídy minerálních paliv a maziv a surovin a materiálů, což souviselo zejména s pokračujícím meziročním poklesem světových cen těchto komodit.

Slabší poptávka po zboží investičního charakteru se projevila ve výrazně nižším růstu dovozu strojírenské produkce, která představuje dvě pětiny celkového dovozu. Výsledky této komoditní třídy ovlivnily především meziročně vyšší dovozy motorových vozidel o 12,4 %. Zvyšující se domácí soukromá spotřeba pak vyvolala vyšší dovozy průmyslového spotřebního zboží. Na druhou stranu v souvislosti s poklesem cen ropy byl významně nižší nominální objem dovozu nerostných paliv.

Tabulka č. 10: Komoditní struktura vývozu a dovozu

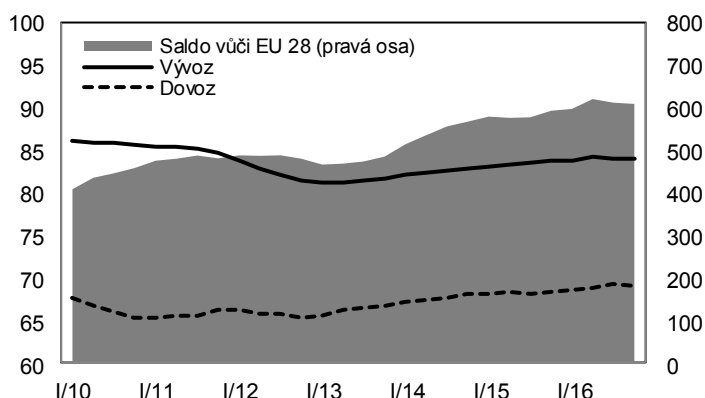
Třídy SITC	Vývoz			Dovoz			Změna salda
	Index %	Podíl %		Index %	Podíl %		mld. Kč
	2016/2015	2015	2016	2016/2015	2015	2016	2016-2015
Celkem	101,5	100,0	100,0	100,4	100,0	100,0	36,1
Potraviny a živá zvířata	99,3	4,3	4,2	100,4	5,5	5,5	-1,7
Nápoje a tabák	97,5	0,5	0,5	98,6	0,8	0,8	-0,1
Surové materiály (vyjma paliv)	94,9	2,6	2,4	96,6	2,4	2,3	-1,7
Nerostná paliva a maziva	66,2	3,6	2,3	76,7	7,3	5,6	13,9
Živočišné a rostlinné oleje	111,0	0,3	0,4	117,7	0,3	0,3	-0,4
Chemikálie	98,9	6,6	6,5	102,2	11,8	12,0	-10,7
Tržní výrobky (polotovary)	99,8	18,3	18,0	99,7	18,8	18,6	0,6
Stroje a přepravní zařízení	103,7	52,7	53,9	101,9	42,1	42,7	39,3
Průmyslové výrobky	109,1	10,8	11,6	110,6	10,7	11,8	-3,4
Komodity jinde nezařazené	96,2	0,3	0,3	94,9	0,3	0,3	0,1

Pramen: ČSÚ, propočty MF

Pozitivně na celkové saldo zahraničního obchodu působilo zlepšení přebytku strojů a přepravních zařízení spolu se snížením deficitu nerostných paliv. Zhoršení sald v ostatních komoditních třídách korigovalo celkově pozitivní růst přebytku.

Podíl EU na českém vývozu v roce 2016 spíše stagnoval v důsledku slabší domácí poptávky hlavních obchodních partnerů. Ten meziročně dosáhl 84,0 % (růst o 0,2 p. b.). Největší podíl na našem celkovém vývozu má s 32,2 % tradičně Německo. Druhým nejdůležitějším partnerem pro český export zůstává Slovensko (9,7 %), následovaném Polskem (6,2 %) a zeměmi, jejichž podíl na českém exportu se pohybuje mezi 4 až 5 % – Spojené království, Francie a Rakousko. Největší meziroční pokles podílu na českém vývozu byl zaznamenán u Slovenska (o 0,7 p. b.), největší růst ze sledovaných zemí naopak u Francie (o 0,2 p. b.). Ze zemí mimo EU podíl na českém vývozu do Ruska a Číny zůstal konstantní na 1,9 % (pokles o 0,1 p. b.), resp. 1,1 % (beze změny). Podíl těchto osmi zemí představoval 65 % českého vývozu.

Graf č. 11: Podíl zemí EU na zahraničním obchodě ČR

Pramen: ČSÚ, propočty MF, roční klouzavé úhrny, v %, saldo v mld. Kč

Podíl zemí EU na českém dovozu se meziročně zvýšil o 0,8 p. b. na 69,1 %. Hlavním dovozním partnerem bylo i nadále Německo s podílem na českém dovozu 27,3 % (beze změny). Druhým největším dovozním partnerem zůstala Čína s podílem 10,2 % (pokles o 0,2 p. b.). Podíl Slovenska činil 5,6 %, Francie a Rakousko se podílely 3,3 %, resp. 3,1 %. Ze zemí EU se nejvíce zvýšil podíl Polska o 0,2 p. b. na 8,8 % a Spojeného království rovněž o 0,2 p. b. na 2,3 %, když dovoz z této země vzrostl za 1 rok o desetinu. Největší meziroční změna byla zaznamenána v případě Ruska, kde klesl podíl o 0,6 p. b. na 2,7 %, což bylo dáno především poklesem cen a tedy i hodnoty dovozu ropy a zemního plynu. Podíl výše jmenovaných zemí představuje cca 63 % českého dovozu.

Kladné saldo se zeměmi EU se meziročně zvýšilo o 16 mld. Kč na 610,3 mld. Kč. Deficit s Čínou se meziročně snížil o 5 mld. Kč na 285,7 mld. Kč, s Ruskem, vlivem již zmíněných cen nerostných surovin, schodek obchodní bilance poklesl o 16,8 mld. Kč na 21 mld. Kč.

5.2. Kapitálový účet

Kapitálový účet skončil v roce 2016 přebytkem 54 mld. Kč, meziročně nižším o 48 mld. Kč. Tento vývoj souvisel se zhoršením salda bilance těch příjmů a výdajů ve vztahu k rozpočtu EU, které jsou na tomto účtu vykazovány.

5.3. Finanční účet

Na finančním účtu byl v roce 2016 vykázán čistý odliv finančních zdrojů (čisté půjčky do zahraničí) ve výši 118 mld. Kč proti odlivu 176 mld. Kč v roce 2015. Čistý příliv přímých zahraničních investic dosáhl 141 mld. Kč zvýšením závazků ze zahraničních investic ve výši 159 mld. Kč. Přímé investice českých rezidentů v zahraničí meziročně poklesly o 73 mld. Kč na 18 mld. Kč. Hlavní položku v přímých investicích představovaly reinvestované zisky, které se na přílivu podílely přibližně z 60 %, tj. 86 mld. Kč. U portfoliových investic činil čistý příliv 170 mld. Kč. Vývoj této položky byl ovlivněn zájmem nerezidentů o vládní korunové dluhopisy s kratší dobou splatnosti z důvodu spekulací na ukončení kurzového závazku ze strany ČNB. V transakcích spojených s vypořádáním obchodů s finančními deriváty došlo k odlivu prostředků ve výši 11 mld. Kč, v položce ostatních investic činil příliv 147 mld. Kč. Po vyloučení kurzových vlivů se rezervní aktiva ČNB vlivem devizových intervencí a transakcí pro klienty ČNB zvýšila o 564 mld. Kč.

Čisté aktivum finančního účtu v roce 2016 dosáhlo 2,5 % HDP proti 3,9 % v roce 2015.

5.4. Devizové rezervy

Stav devizových rezerv ČNB k 31. prosinci 2016 dosáhl 2 198 mld. Kč, tj. cca 81,0 mld. EUR. To odpovídá více než osmi měsícům dovozu zboží.

6. Měnový vývoj a finanční trh

6.1. Měnové agregáty, vklady a úvěry

6.1.1. Měnové agregáty (pasiva)

Peněžní zásoba (M2) se v průměru zvýšila o 7,2 %, což představovalo mírné zrychlení oproti roku 2015, růst vysoce likvidních peněz (M1) dosáhl 11,7 %. Preference likvidity (poměr M1/M2) pokračovala v dlouhodobě růstovém trendu, k 31. 12. se zvýšila meziročně o 3,1 p. b. na 83,6 %.

Celkový růst vkladů u měnových a finančních institucí⁶ v roce 2016 dosáhl 6,3 %. Vklady domácností se meziročně zvýšily o 7,1 %, vklady podniků o 4,2 %. Postupné zrychlování vkladů domácností lze dávat do souvislosti s jejich velmi dobrou finanční kondicí a růstem disponibilního příjmu.

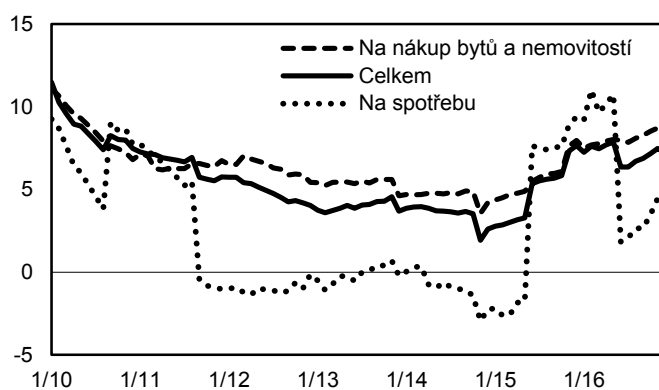
6.1.2. Úvěry (aktiva)

Poskytnuté úvěry podnikům a domácnostem měnovými a finančními institucemi rostly v roce 2016 podobným tempem jako v předcházejícím roce (5,5 % oproti 5,3 %).

Meziroční růst úvěrů domácnostem zrychlil ze 4,9 % na 7,2 %. Dlouhodobě je tažen zejména úvěry na nákup nemovitostí, které vzrostly o 8,1 %. Zrychlení jejich růstu je zvláště viditelné v porovnání s rokem 2015, kdy se zvýšily o 5,8 %. Úvěry na spotřebu se rovněž poměrně dynamicky zvýšily o 6,1 %. To však byl efekt fúze nebankovního subjektu s pobočkou zahraniční banky v pololetí 2015 (a tedy zahrnutí do této statistiky), který v první polovině roku dozníval. Mírné zrychlení růstu bylo zaznamenáno i u úvěrů ostatních, kam patří zejména úvěry živnostníkům. Při současné fázi ekonomického cyklu však nelze očekávat podobné tempo růstu úvěrů domácnostem jako v letech 2004–2008, kdy se zvyšovaly o 30–40 % ročně. Předpokládáme, že zde došlo vlivem relativně konzervativního chování spotřebitelů k vyčerpání růstového potenciálu.

Růst úvěrů na bydlení spolu se slabou výstavbou nových rezidenčních nemovitostí přispívá k expanzi nabídkových cen bytů. Vzhledem k tomuto vývoji se nedá vyloučit možné přehřátí realitního trhu zejména v metropolitních regionech.

Graf č. 12: Úvěry domácnostem

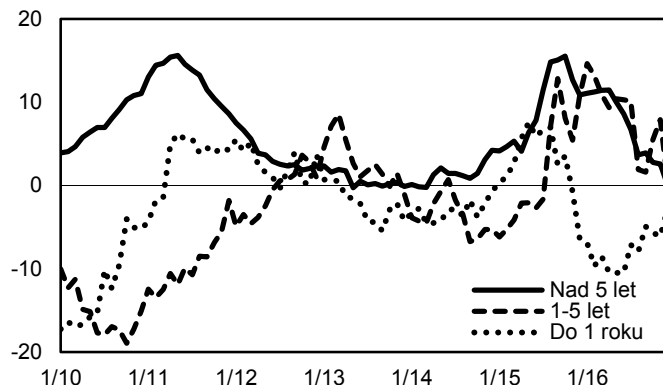

Pramen: ČNB, meziroční změna v %

⁶ Měnové a finanční instituce zahrnují centrální banku, rezidentské banky a všechny ostatní rezidentské finanční instituce, předmětem jejichž činnosti je přijímat vklady a/nebo prostředky velmi podobné vkladům od jiných subjektů než měnových finančních institucí a na vlastní účet (přínejmenším v ekonomickém smyslu) poskytovat úvěry a/nebo investovat do cenných papírů.

Úvěry podnikům znatelně zpomalily růst na 2,6 % (proti 6,1 % v roce 2015). Firmy tak k financování investic využívaly spíše vlastní zdroje. Krátkodobé úvěry do 1 roku zaznamenaly propad o 7,6 %, úvěry se splatností 1 až 5 let se zvýšily o 8,1 %. Dlouhodobé úvěry nad 5 let vzrostly o 7,0 %, v závěru roku však meziročně prakticky stagnovaly.

Graf č. 13: Úvěry nefinančním podnikům

Pramen: ČNB, meziroční změna v %

Vývoj úvěrů se selháním⁷ odpovídal v roce 2016 pokračujícímu ekonomickému růstu. U domácností i nefinančních podniků se jejich podíl na celkových úvěrech výrazně snížil. V prosinci 2016 dosáhl podíl pohledávek se selháním na celkových úvěrech domácností 3,2 % (proti 4,1 % v prosinci 2015), tedy hodnoty srovnatelné s obdobím před recesí v roce 2009. U nefinančních podniků se tento podíl snížil na 5,0 % (proti 5,7 % v prosinci 2015). Absolutní objem úvěrů se selháním domácností a nefinančních podniků v prosinci 2016 dosáhl 94,4 mld. Kč, což bylo o 12,0 mld. Kč meziročně méně.

Silný růst o 21,7 % zaznamenaly v roce 2016 cizoměnové úvěry nefinančním podnikům. Vliv na to zřejmě měly spekulace na posílení kurzu koruny po ukončení režimu devizových intervencí.

Poměr úvěrů a vkladů domácností a nefinančních podniků se v souvislosti s rychlejším růstem vkladů než úvěrů mírně snížil. V prosinci 2016 dosáhl 74,0 %, což bylo meziročně o 1,2 p. b. méně. ČNB během roku opakovaně provedla zátěžové testy bankovního sektoru, které znovu potvrdily jeho adekvátní odolnost vůči případným negativním šokům.

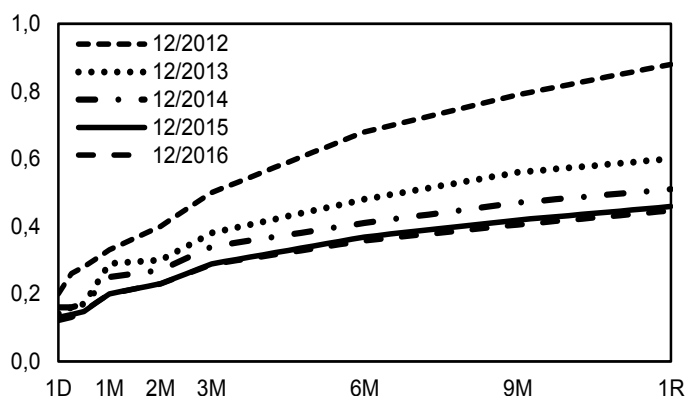
6.2. Úrokové sazby

Vývoj úrokových sazeb se vlivem pokračujícího nízkoinflačního prostředí nelišil od minulých let. Hlavní refinanční sazba ECB byla v březnu snížena o 5 b. b na 0,00 %, americký Fed v prosinci naopak v souvislosti s vyššími inflačními tlaky zvýšil úrokové pásmo o 0,25 p.b. na rozmezí 0,50 až 0,75 %. ČNB držela základní úrokovou sazbu pro dvoutýdenní repo operace na technickém minimu 0,05 % a pokračovala v režimu užití kurzu jako dalšího nástroje měnové politiky. Celkový roční objem devizových intervencí na obranu prahové úrovně měnového kurzu dosáhl 16,9 mld. EUR, přičemž největší intervence byly v září, říjnu a prosinci.

3M sazba PRIBOR se v roce 2016 držela na hodnotě 0,3 %, výnosová křivka mezibankovních úrokových sazeb PRIBOR se směrem dolů posunula jen nepatrně.

⁷ Pohledávky se selháním dle vyhlášky ČNB č. 123/2007 Sb., jsou ty, jejichž platba jistiny nebo úroku je opožděna o 90 dní a více.

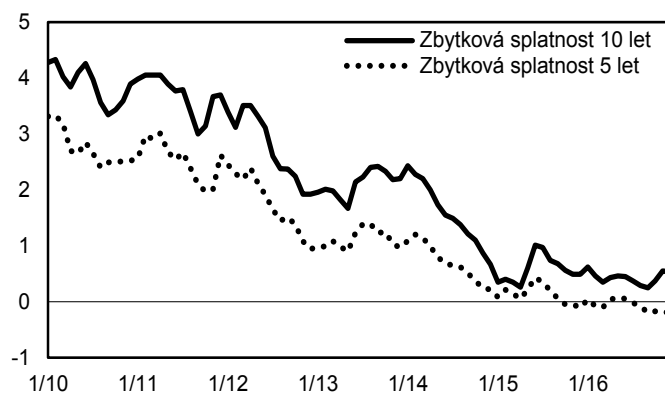
Graf č. 14: Krátkodobá peněžní výnosová křivka

Pramen: ČNB, % p. a.

Trajektorie mírného poklesu klientských úrokových sazeb pokračovala i v roce 2016. Průměrné úrokové sazby z celkových úvěrů nefinančním podnikům v prosinci 2016 dosáhly 2,5 % (proti 2,7 % v prosinci 2015) a sazby z celkových úvěrů domácnostem 4,4 % (proti 4,9 %). Slabý pokles byl zaznamenán i u úrokových sazeb z celkových vkladů. Sazby z celkových vkladů nefinančních podniků v prosinci 2015 dosáhly 0,1 %, sazby z vkladů domácností 0,4 % (proti 0,6 % v prosinci 2015). Rozpětí mezibankovních úrokových sazeb (měřeno jednoletou sazbou PRIBOR) a klientských úrokových sazeb se u úvěrů mírně snižovalo, u vkladů prakticky stagnovalo. Klientské úrokové sazby v roce 2016 dále klesaly na rozdíl od sazeb mezibankovních, které setrvaly na svých úrovních (zřejmě vliv rostoucí konkurence na trhu poskytovatelů úvěrů).

Graf č. 15: Výnosy státních dluhopisů

Pramen: ČNB, % p. a.

Dluhopisový trh se během roku 2016 vyvíjel z pohledu českých státních dluhopisů nadále velmi příznivě. Výnosy dluhopisů s průměrnou zbytkovou splatností 2 let se během celého roku pohybovaly v záporných hodnotách, se zbytkovou splatností 5 let během většiny roku též. Rozpětí mezi českými a německými konvergenčními dluhopisy (zbytková splatnost 10 let) se zvýšilo z -6 b. b. v prosinci 2015 (historicky ovšem extrémně nízká hodnota) na 28 b. b. v prosinci 2016. Pozitivní vývoj dluhopisového trhu byl kromě nízkoinflačního prostředí dán politickou stabilitou a velmi dobrým vývojem veřejných rozpočtů.

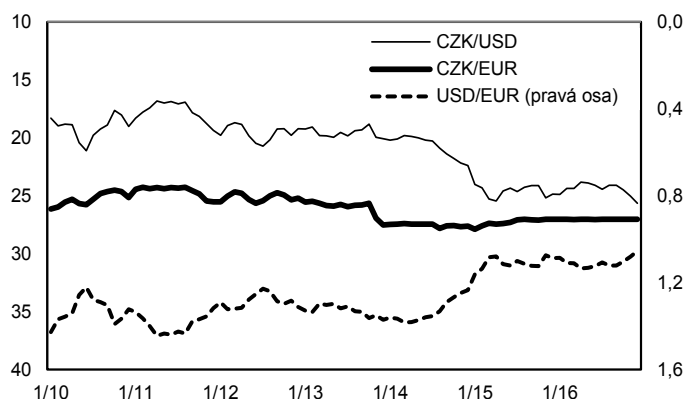
Z dlouhodobého pohledu akciový trh v roce 2016 nezaznamenal výrazné výkyvy. Index PX na Burze cenných papírů Praha osciloval mezi 800 a 940 body. Na konci roku 2016 dosáhl 922 bodů, což bylo meziročně o 3,6 % méně, průměrná hodnota indexu PX byla o 11,6 %

nižší než v roce předešlém. Objem realizovaných obchodů byl v roce 2016 prakticky totožný jako v roce 2015 (pokles o 0,3 %).

6.3. Měnové kurzy

Měnový kurz koruny vůči euru se během celého roku 2016 pohyboval v těsné blízkosti kurzového závazku ČNB s výjimkou krátkodobého oslabení koncem června v souvislosti s výsledkem referenda o vystoupení Spojeného království z EU. Za celý rok koruna proti euru meziročně posílila v průměru o 0,9 %.

Graf č. 16: Nominální měnový kurz CZK vůči USD a EUR

Pramen: ČNB

Kurz měnového páru USD/EUR se během většiny roku pohyboval v rozpětí 1,09 – 1,13. V závěru roku však v souvislosti se zvýšením sazeb Fedu euro oslabilo na hodnoty kolem 1,05 USD/EUR. Vzhledem ke stabilitě vůči euru koruna v prosinci proti dolaru oslabilo v průměru na 25,64 CZK/USD. Nicméně za celý rok 2016 koruna k dolaru posílila o 0,7 % na 24,43 CZK/USD.

7. Srovnání makroekonomického rámce státního rozpočtu na rok 2016 se současnými daty

Srovnání klíčových ukazatelů přináší níže uvedená tabulka.

Tabulka č. 11: Makroekonomický rámec státního rozpočtu pro rok 2016 vs. současný stav

		Makroekonomický rámec SR 2016 (červenec 2015)				Skutečnost (březen 2017)				Diference v p.b.			
		2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016
Hrubý domácí produkt	růst v %, s.c.	-0,5	2,0	3,9	2,5	-0,5	2,7	4,5	2,4	0,0	0,7	0,6	-0,1
Hrubý domácí produkt	růst v %, b.c.	0,9	4,5	4,9	4,0	0,9	5,3	5,6	3,5	-0,1	0,8	0,7	-0,5
Průměrná míra inflace	%	1,4	0,4	0,5	1,5	1,4	0,4	0,3	0,7	-	-	-0,2	-0,8
Zaměstnanost (VŠPS)	růst v %	1,0	0,8	1,0	0,2	1,0	0,8	1,4	1,9	-	-	0,4	1,7
Míra nezaměstnanosti (VŠPS)	průměr v %	7,0	6,1	5,7	5,5	7,0	6,1	5,0	4,0	-	-	-0,7	-1,5
Objem mezd a platů (domácí koncept)	růst v %, b.c.	0,4	1,9	4,2	4,1	0,5	3,6	4,4	5,8	0,1	1,7	0,2	1,7
Podíl běžného účtu na HDP	%	-0,5	0,6	0,5	0,2	-0,5	0,2	0,2	1,1	0,0	-0,4	-0,3	0,9

Pramen: ČSÚ, ČNB, MF, propočet MF

Při hodnocení uvedených odchylek je třeba mít na paměti skutečnost, že data z národních účtů jsou průběžně upravována ať již v rovině běžných či pravidelných revizí v důsledku zpřesněných informačních zdrojů, tak z důvodu mimořádných revizí, které plynou ze změn v metodice národních účtů. To se neprojevuje pouze na původních datech národních účtů, ale také v poměrových ukazatelích, které některá data z národních účtů používají. Z pohledu výše uvedené tabulky se jedná o poměr salda běžného účtu k HDP.

Makroekonomická predikce není proces, který by byl nezávislý na datové základně, která je v daném okamžiku k dispozici. Pokud by tomu tak nebylo, vykazovala by taková predikce znaky náhodné procházky. Z uvedených faktů potom plyne, že ex post uvedené odchylky nelze exaktně rozložit na část, která plyne ze samotné revize datové základny a část, která by byla dána chybou v predikci jako takové. Ex post proto není možné spekulovat o tom, jaká predikce by byla učiněna v konkrétním minulém období, pokud by v tomto období byla známa v současnosti platná datová základna.

Skutečný růst reálného HDP v roce 2016 dosáhl téměř přesné hodnoty, se kterou počítal Makroekonomický rámec státního rozpočtu. K odchylkám došlo pouze v rámci struktury HDP. Oproti predikci zaznamenala tvorba hrubého fixního kapitálu propad spojený s mimořádnými efekty v podobě silné realizace prostředků z fondů EU a nákupu zbrojní techniky v roce 2015. Tato odchylka na investicích však byla kompenzována vyšším tempem soukromé spotřeby opřeným o rekordní spotřebitelskou důvěru a zejména kladným příspěvkem zahraničního obchodu k růstu HDP, ve kterém se z velké části projevil pokles dovozně náročných investic.

Především vnější faktory poklesu cen ropy stojí za nižší mírou průměrné inflace, než se kterou počítal již zmiňovaný Makroekonomický rámec. Růst ekonomické aktivity se výrazně projevoval na trhu práce. Růst objemu mezd a platů byl vyšší o 1,7 p. b., v podobném rozsahu byla nižší i míra nezaměstnanosti, která tak dosáhla nejnižší hodnoty v rámci všech zemí EU.

II. Veřejné rozpočty

V této části materiál prezentuje údaje za veřejné rozpočty v mezinárodním statistickém standardu Government Finance Statistics 2014 (dále „GFS 2014“) a příslušná data proto nemusí být ve srovnání s ostatními sešity Státního závěrečného účtu vždy shodná. Za hlavní, nikoliv však jediný rozdíl lze považovat vyloučení finančních operací v metodice GFS 2014 oproti národní metodice používané v jiných částech Státního závěrečného účtu. Např. půjčky či splátky půjček představují pouhou přeměnu jednoho finančního aktiva na druhé s nulovým dopadem na čisté jmění.

V roce 2016 se saldo veřejných rozpočtů meziročně zlepšilo o 110,4 mld. Kč a deficit se poprvé po mnoha letech změnil na **přebytek ve výši 78,0 mld. Kč, tj. 1,7 % HDP**. Výrazné meziroční zlepšení salda veřejných rozpočtů bylo dáno především pozitivním vývojem příjmové strany, a to díky vyššímu inkasu prakticky všech daní a sociálních příspěvků. Jeden z hlavních faktorů představoval pokračující pozitivní hospodářský vývoj a opatření současné vlády v daňové oblasti. K nezanedbatelným úsporám došlo také na výdajové straně (viz dále).

Ve srovnání se schválenou rozpočtovou dokumentací pro rok 2016 bylo saldo veřejných rozpočtů o 130,4 mld. Kč lepší, což bylo **způsobeno zlepšením hospodaření všech jejich složek**, s výjimkou státních fondů. Přebytek státního rozpočtu činil 62,2 mld. Kč (rozpočtován deficit 71,8 mld. Kč) a po zohlednění operací Národního fondu a Fondu privatizace činil přebytek 28,0 mld. Kč (rozpočtován deficit 64,3 mld. Kč). Zdravotní pojišťovny ve svém souhrnu dosáhly přebytku ve výši 5,9 mld. Kč (rozpočtován přebytek 0,7 mld. Kč) a územní samosprávné celky také přebytku 53,5 mld. Kč (rozpočtován přebytek 12,8 mld. Kč). Mimorozpočtové, resp. státní fondy zaznamenaly zhoršení deficitu z rozpočtované výše 1,5 mld. Kč na 9,3 mld. Kč, a to kvůli Státnímu fondu dopravní infrastruktury. Výsledky hospodaření veřejných rozpočtů v letech 2013-2016 jsou uvedeny v následující tabulce.

Tabulka č. 12: Vývoj salda veřejných rozpočtů v mld. Kč a % HDP

	2013	2014	2015	2016 <i>předběžná skutečnost</i>
SALDO (mld. Kč)	-49,7	-75,0	-32,4	78,0
SALDO (% HDP)	-1,2	-1,7	-0,7	1,7

Pramen: MF

1. Příjmy veřejných rozpočtů

Ve srovnání s původními předpoklady byly příjmy z provozní činnosti vyšší o 77,0 mld. Kč, přičemž hlavní měrou se na této skutečnosti podílejí obě daně z příjmů, spotřební daně, sociální příspěvky a příjmy z EU investičního charakteru. Také meziročně zůstává vývoj celkových příjmů v růstové trajektorii, byť ve srovnání s rokem 2015 došlo k razantnímu zpomalení jejich růstu z 9,9 % na 1,9 %. Daňová kvóta včetně pojistného na sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění se meziročně zvýšila o 1,1 p. b. na úroveň 32,3 % HDP (viz graf níže).

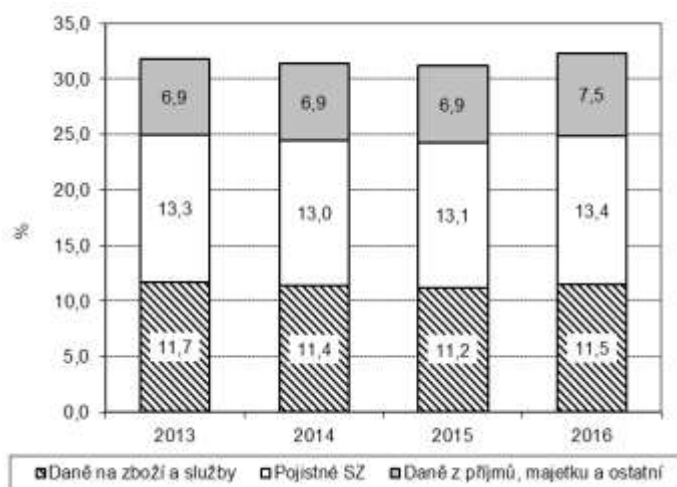
Celkové daňové příjmy včetně pojistného na sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění byly ve srovnání s předpoklady v návrhu státního rozpočtu na rok 2016 vyšší o 47,7 mld. Kč. Meziročně vzrostly o 7,3 %, přičemž tato dynamika byla ještě o 2,4 p. b. vyšší než v roce 2015. V rámci jednotlivých položek daní došlo oproti rozpočtované výši

k propadu inkasa u daně z přidané hodnoty (o 4,9 mld. Kč) a z důvodu zbylých vratek darovací daně z emisních povolenek také u transferových daní (o 0,3 mld. Kč)⁸.

Objem příspěvků na sociální a veřejné zdravotní pojištění meziročně opět vzrostl, tentokrát o 5,9 %, a oproti původním předpokladům se zvýšil o 16,3 mld. Kč. Pozitivně se zde promítlo jednak zvýšení platů ve veřejném sektoru a také ve srovnání s původními předpoklady lepší vývoj na trhu práce. Také výběr daně z příjmů právnických osob meziročně opět znatelně vzrostl (nyní o 11,6 %), ale stále ještě nedosahuje předkrizové hladiny roku 2008. Za rok 2016 se nachází na cca 91,5 % úrovně roku 2008.

Z následujícího grafu je patrné, že se struktura daňových příjmů v čase mění v minimálních proporcích.

Graf č. 17: Podíl výnosu daní na HDP v %

Pramen: MF

U nedaňových příjmů došlo meziročně zejména díky dotacím od mezinárodních organizací (zejména EU) k propadu o 22,6 %. Ve srovnání s původními předpoklady byl ale jejich objem vyšší o 29,2 mld. Kč. Výrazný výkyv byl způsoben přelomem mezi dvěma programovými obdobími. Pokud bychom abstrahovali od uvedených dotací, meziroční pokles nedaňových příjmů se sníží na 1,2 %. Predikovatelnost některých příjmů tohoto charakteru je vzhledem k jejich podstatě velmi obtížná, jelikož se jedná např. o vratky transferů z minulých let, správní a soudní poplatky nebo sankční platby typu pokut.

⁸ Jedná se o vrácení darovací daně z povolenek na emise skleníkových plynů zaplacené v letech 2011 a 2012. Vratka daně byla provedena na základě rozhodnutí Odvolacího finančního ředitelství, kterému v únoru 2015 předcházela rozsudek Soudního dvora EU v rámci předběžné otázky (C-43/14) a v červenci 2015 rozsudek Nejvyššího správního soudu (sp. zn. 1 Afs 6/2013). Podle Soudního dvora EU nebyla tato darovací daň v souladu s právem EU, pokud jí podléhalo více než 10 % emisních povolenek. Podle směrnic EU mělo být 90 % povolenek přidělováno zcela bezplatně. V roce 2015 již byla vrácena částka 4,4 mld. Kč.

Tabulka č. 13: Vývoj příjmů veřejných rozpočtů v mld. Kč a % HDP

		Konsolidované veřejné rozpočty (mld. Kč)			Poměr k HDP (%)		
		2014	2015	2016 <i>předběžná skutečnost</i>	2014	2015	2016 <i>předběžná skutečnost</i>
1	PŘÍJMY Z PROVOZNÍ ČINNOSTI	1 577,3	1 733,4	1 766,9	36,6	38,1	37,5
11	Daně	790,1	825,6	895,0	18,3	18,1	19,0
111	Daně z příjmů, zisku a kapitálových výnosů	288,8	308,6	343,9	6,7	6,8	7,3
1111	Placené fyzickými osobami	147,8	154,8	172,3	3,4	3,4	3,7
1112	Placené společnostmi a ostatními podniky	141,0	153,7	171,6	3,3	3,4	3,6
112	Daně z objemu mezd a z pracovní síly	0,0	0,0	0,0	-	-	-
113	Daně z majetku	10,1	5,9	10,3	0,2	0,1	0,2
114	Daně ze zboží a služeb	491,2	510,7	540,3	11,4	11,2	11,5
11411	Daň z přidané hodnoty	322,5	330,4	347,7	7,5	7,3	7,4
11414	Daně z finančních a kapitálových transakcí	9,3	11,2	12,9	0,2	0,2	0,3
1142	Spotřební daně	141,3	150,5	158,2	3,3	3,3	3,4
1144	Daně ze zvláštních služeb	8,2	8,4	10,8	0,2	0,2	0,2
1145	Daně z používání zboží, z povolení používat zboží a provozovat činnost	9,9	10,1	10,6	0,2	0,2	0,2
115	Daně z mezinárodního obchodu a transakcí	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
116	Ostatní daně	0,1	0,4	0,6	0,0	0,0	0,0
12	Sociální příspěvky	562,6	594,7	629,6	13,0	13,1	13,4
121	Příspěvky na sociální zabezpečení	547,9	579,1	613,2	12,7	12,7	13,0
1211	Příspěvky zaměstnanců	127,5	134,7	143,3	3,0	3,0	3,0
1212	Příspěvky zaměstnavatelů	380,6	402,1	425,3	8,8	8,8	9,0
1213	Příspěvky OSVČ nebo nezaměstnaných	38,6	41,1	43,3	0,9	0,9	0,9
122	Ostatní sociální příspěvky	14,7	15,5	16,4	0,3	0,3	0,3
13	Dotace	116,6	191,0	121,8	2,7	4,2	2,6
131	Od zahraničních vlád	0,3	0,3	0,3	0,0	0,0	0,0
132	Od mezinárodních organizací	116,4	190,8	121,5	2,7	4,2	2,6
1321	Běžné	57,0	65,9	55,0	1,3	1,4	1,2
1322	Kapitálové	59,3	124,8	66,5	1,4	2,7	1,4
133	Od vládních institucí	0,0	0,0	0,0	-	-	-
14	Ostatní příjmy	108,0	122,1	120,5	2,5	2,7	2,6
141	Příjmy z vlastnictví	29,9	33,2	32,1	0,7	0,7	0,7
1411	Úroky	1,2	1,4	0,5	0,0	0,0	0,0
1412	Dividendy	19,6	21,7	22,8	0,5	0,5	0,5
1413	Čerpání z důchodů kvazispolečností	5,9	6,7	5,5	0,1	0,1	0,1
1415	Nájemné	3,2	3,3	3,3	0,1	0,1	0,1
142	Prodej zboží a služeb	49,3	51,7	52,7	1,1	1,1	1,1
1421	Prodej realizovaný na tržním principu	21,2	21,7	23,1	0,5	0,5	0,5
1422	Správní poplatky	27,4	29,3	28,9	0,6	0,6	0,6
143	Pokuty, penále a propadnutí	5,4	6,9	7,6	0,1	0,2	0,2
144	Transfery jinde nezařazené	23,4	30,3	28,1	0,5	0,7	0,6
1441	Běžné	22,4	29,5	27,4	0,5	0,6	0,6
1442	Kapitálové	1,1	0,8	0,7	0,0	0,0	0,0
145	Pojistné, poplatky a plnění z neživ. pojištění a standardiz. záruč. programů	0,0	0,0	0,0	-	-	-

Pramen: MF

2. Výdaje veřejných rozpočtů

Celkové výdaje⁹ veřejných rozpočtů byly o 53,4 mld. Kč nižší, než činil původní předpoklad, z toho výdaje na provozní činnost byly nižší o 34,9 mld. Kč. Meziročně se objem celkových výdajů zvýšil o 76,9 mld. Kč, tj. o 4,4 %.

Ke zlepšení došlo u výdajů spojených s obsluhou dluhu veřejných rozpočtů. Úrokové výdaje se ve srovnání s rokem 2015 snížily o 5,5 mld. Kč, což odpovídá meziročnímu poklesu o 11,7 %. Ve srovnání s rozpočtovou dokumentací byly tyto výdaje dokonce o 12,0 mld. Kč nižší, což souvisí s vývojem dluhu veřejných rozpočtů (viz dále) a také s velmi nízkými či dokonce zápornými úrokovými sazbami.

Ve srovnání s původními předpoklady došlo k úspoře výdajů ve výši 8,7 mld. Kč na nákupy zboží a služeb, 2,7 mld. Kč na běžné transfery mezinárodním organizacím a 15,5 mld. Kč na

⁹ Celkové výdaje podle metodiky GFS 2014 odpovídají součtu výdajů na provozní činnost a čistého peněžního toku do nefinančních aktiv neboli rozdílu nákupů nefinančních aktiv a jejich prodejů.

kapitálové transfery. Naopak vyšší výdaje ve srovnání s rozpočtovou dokumentací byly realizovány na běžné transfery soukromým společnostem (o 5,7 mld. Kč).

Rozhodující část výdajů tvoří běžné transfery a sociální dávky (celkem 69,3 % výdajů na provozní činnost), které jsou realizovány především státním rozpočtem a zdravotními pojišťovnami a jejichž poměr na HDP se v roce 2016 nepatrně snížil o 0,1 p. b. na 24,1 %. Největší část v nich představují mandatorní výdaje, k jejichž vyplacení je stát zavázán na základě platné zákonné úpravy nebo normativních smluv a jejichž výši tudíž nemůže vláda ČR nijak ovlivnit. Podíl těchto výdajů v roce 2016 představoval 56,6 % celkových výdajů státního rozpočtu, z toho 85,5 % tvořily mandatorní sociální výdaje.

V meziročním porovnání vzrostly výdaje na mzdy a platy o 5,3 % (o 6,2 mld. Kč), zejména v důsledku úpravy platových tarifů v souvislosti se zavedením státní služby (oproti rozpočtovým předpokladům ale tento objem poklesnul o 0,2 mld. Kč). Meziročně poklesly výdaje na nákupy zboží a služeb o 1,4 % (o 1,7 mld. Kč) a zejména kapitálové transfery o 41,6 % (o 65,0 mld. Kč).

Tabulka č. 14: Vývoj výdajů veřejných rozpočtů v mld. Kč a % HDP

		Konsolidované veřejné rozpočty (mld. Kč)			Poměr k HDP (%)		
		2014	2015	2016 <i>předběžná skutečnost</i>	2014	2015	2016 <i>předběžná skutečnost</i>
2	VÝDAJE NA PROVOZNÍ ČINNOST	1 569,1	1 665,4	1 641,3	36,4	36,6	34,8
21	Náhrady zaměstnancům	145,7	155,4	163,8	3,4	3,4	3,5
211	Mzdy a platy	109,6	116,8	123,0	2,5	2,6	2,6
212	Sociální příspěvky zaměstnavatelů	36,1	38,6	40,7	0,8	0,8	0,9
22	Nákupy zboží a služeb	121,0	122,0	120,3	2,8	2,7	2,6
24	Úroky	50,1	47,1	41,6	1,2	1,0	0,9
241	Nerezidentům	0,0	0,0	0,0	-	-	-
242	Rezidentům s výjimkou vládních institucí	50,1	47,1	41,6	1,2	1,0	0,9
243	Vládním institucím	0,0	0,0	0,0	-	-	-
25	Běžné transfery	340,8	353,0	373,0	7,9	7,8	7,9
251	Veřejným společnostem	219,2	228,2	240,3	5,1	5,0	5,1
252	Soukromým společnostem	121,6	124,9	132,7	2,8	2,7	2,8
253	Ostatním sektorům	0,0	0,0	0,0	-	-	-
26	Dotace	42,8	39,5	42,2	1,0	0,9	0,9
261	Zahraničním vládám	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
262	Mezinárodním organizacím	42,8	39,5	42,2	1,0	0,9	0,9
2621	Běžné	42,8	39,5	42,2	1,0	0,9	0,9
2622	Kapitálové	0,0	0,0	0,0	-	-	-
263	Vládním institucím	0,0	0,0	0,0	-	-	-
27	Sociální dávky	728,2	751,5	764,9	16,9	16,5	16,2
271	Dávky sociálního zabezpečení	649,3	672,7	685,2	15,1	14,8	14,5
272	Dávky sociální pomoci	78,6	78,6	79,4	1,8	1,7	1,7
273	Zaměstnanecké sociální dávky	0,2	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0
28	Ostatní výdaje	140,6	196,9	135,7	3,3	4,3	2,9
281	Výdaje z vlastnictví jiné než úroky	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2811	Dividendy	0,0	0,0	0,0	-	-	-
2812	Čerpání z důchodů kvazispolečností	0,0	0,0	0,0	-	-	-
2814	Nájemné	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
282	Transfery jinde nezařazené	140,6	196,8	135,6	3,3	4,3	2,9
2821	Běžné	36,6	40,5	44,3	0,8	0,9	0,9
2822	Kapitálové	104,0	156,3	91,3	2,4	3,4	1,9
283	Pojistné, poplatky a plnění z neživ. pojištění a standardiz. záruč. programů	0,0	0,0	0,0	-	-	-
CIO	Čistý peněžní tok z provozní činnosti	8,1	67,9	125,6	0,2	1,5	2,7
31	Čistý peněžní tok do nefinančních aktiv	83,1	100,3	47,6	1,9	2,2	1,0
C2M	CELKOVÉ VÝDAJE (2+31)	1 652,3	1 765,7	1 688,9	38,3	38,8	35,8
CSD	SALDO (příjmy z provozní činnosti minus celkové výdaje, resp. CIO minus 31)	-75,0	-32,4	78,0	-1,7	-0,7	1,7
	Saldo primární bilance	-24,9	14,7	119,6	-0,6	0,3	2,5

Pramen: MF

3. Salda veřejných rozpočtů

Hospodaření veřejných rozpočtů se ve srovnání s rokem 2015 výrazně zlepšilo a skončilo přebytkem ve výši 78,0 mld. Kč, tedy 1,7 % HDP. Ke zlepšení hospodaření došlo u státního rozpočtu, územních samosprávných celků a zdravotních pojišťoven. Naopak ke zhoršení hospodářských výsledků došlo u mimorozpočtových, resp. státních fondů, a to díky Státnímu fondu dopravní infrastruktury.

Tabulka č. 15: Vývoj struktury salda veřejných rozpočtů v mld. Kč

		2013	2014	2015	2016 předběžná skutečnost
I	Státní rozpočet ¹⁾	-69,3	-92,0	-50,2	28,0
II	Mimorozpočtové fondy celkem	2,2	2,4	-4,2	-9,3
	z toho státní fondy ²⁾	2,2	2,4	-4,2	-9,3
III	Veřejné zdravotní pojištění	-1,3	2,2	0,6	5,9
IV	Územní samosprávné celky ³⁾	18,6	12,4	21,5	53,5
V	SALDO	-49,7	-75,0	-32,4	78,0

¹⁾ Mimo státní rozpočet jsou zde dále zahrnuty operace Národního fondu a bývalého Fondu národního majetku, který byl zrušen zákonem č. 178/2005 Sb. (nyní Fond privatizace).

²⁾ Státní fondy: SFŽP, SFDI, SFRB, SZIF, SFK a SFKin.

³⁾ Územní samosprávné celky tvoří obce, kraje, dobrovolné svazky obcí a regionální rady regionů soudržnosti.

Pramen: MF

Důležitým indikátorem zdraví veřejných financí je vyrovnanost čistého peněžního toku z provozní činnosti, který představuje rozdíl mezi příjmy z provozní činnosti a výdaji na provozní činnost. Ten se ve srovnání s rokem 2015 zlepšil o 57,6 mld. Kč, čímž se jeho přebytek vyšplhal až na 125,6 mld. Kč (+ 2,7 % HDP).

Dalším z ukazatelů, který je používán pro hodnocení fiskální politiky, je primární saldo, vypočtené jako saldo očištěné o úrokové platby z dluhu veřejných rozpočtů. Saldo primární bilance se v roce 2016 meziročně zlepšilo dokonce o 104,9 mld. Kč (o 2,2 p. b. v relativním vyjádření k HDP) a přebytek se zvýšil na 119,6 mld. Kč, tj. + 2,5 % HDP.

Tabulka č. 16: Vývoj dalších sald v mld. Kč a % HDP

	2013	2014	2015	2016 předběžná skutečnost
Čistý peněžní tok z provozní činnosti (mld. Kč)	21,4	8,1	67,9	125,6
Čistý peněžní tok z provozní činnosti (% HDP)	0,5	0,2	1,5	2,7
Saldo primární bilance (mld. Kč)	3,1	-24,9	14,7	119,6
Saldo primární bilance (% HDP)	0,1	-0,6	0,3	2,5

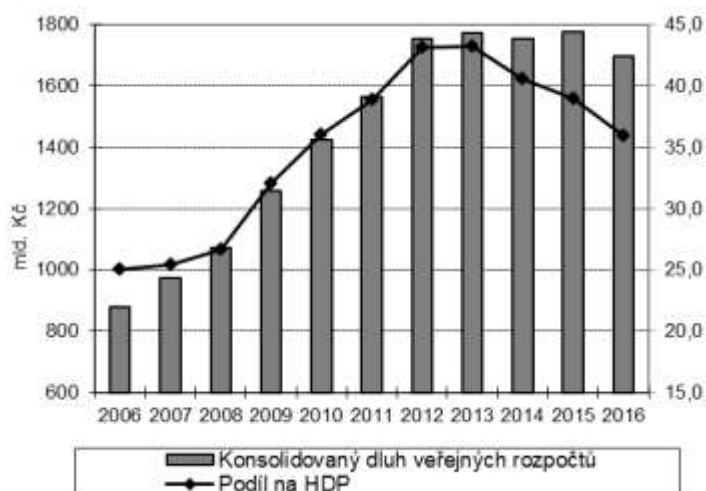
Pramen: MF

4. Dluh veřejných rozpočtů¹⁰

Rekordní zlepšení hospodaření veřejných rozpočtů se odráží také ve výši dluhu, který poklesl o 4,5 % a na konci roku 2016 tak činil 1 695,9 mld. Kč (oproti rozpočtované výši je tato úroveň o 148,7 mld. Kč nižší). To odpovídá 36,0 % HDP. Z následujícího grafu je zřejmý prudký nárůst dluhu mezi roky 2006 – 2012 a poté stagnace jeho růstové dynamiky či dokonce následný pokles.

¹⁰⁾ Dluh veřejných rozpočtů je generován výsledky hospodaření jednotlivých složek veřejných rozpočtů definovaných podle metodiky peněžních toků, tj. státního rozpočtu vč. Národního fondu a Fondu privatizace (bývalého Fondu národního majetku zrušeného zákonem č. 178/2005 Sb.), mimorozpočtových (státních) fondů, veřejného zdravotního pojištění a územních samosprávných celků.

Graf č. 18: Vývoj konsolidovaného dluhu veřejných rozpočtů v mld. Kč a jeho podíl na HDP v %

Pramen: MF

I v případě pozitivního vývoje dluhu veřejných rozpočtů se ukazuje platnost obecného pravidla, že hlavní příčinou tlaků na jeho růst zůstává deficitní hospodaření státního rozpočtu.

Celkový dluh je tvořen zejména státním dluhem¹¹, který má ve struktuře celkového dluhu nejvyšší podíl a v roce 2016 činil 94,9 %¹². Konsolidovaný státní dluh¹³ meziročně klesnul o 3,6 % na 1 613,4 mld. Kč; oproti rozpočtované výši došlo k poklesu o 120,3 mld. Kč. Ve většině případů roste rychleji než celkový konsolidovaný dluh veřejných rozpočtů, tudíž jeho podíl se v rámci dluhu veřejných rozpočtů zatím neustále zvyšuje.

Dluh územních samosprávných celků se zejména díky přebytku v hospodaření meziročně snížil o 19,1 % a činil 86,0 mld. Kč. Protože některé obce (zejména statutární města) a kraje financují na základě legislativních možností své potřeby z úvěrových zdrojů, není pokles dluhu kvantitativně zcela konzistentní se vzniklým přebytkem. Z mimorozpočtových fondů vykázal v roce 2016 dluh pouze Státní zemědělský intervenční fond, a to z důvodu čerpání krátkodobé výpůjčky ve výši 0,2 mld. Kč. Vzhledem k tomu, že půjčka byla poskytnuta z účtu řízení likvidity státního rozpočtu, neovlivňuje z důvodu konsolidace celkový dluh veřejných rozpočtů.

¹¹ Jedná se o státní dluh po zohlednění volné likvidity na účtech státní pokladny definovaných v § 3 písm. h) zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů.

¹² Jedná se o podíl státního dluhu na celkovém nekonsolidovaném dluhu veřejných rozpočtů.

¹³ Součástí státních finančních pasiv a tedy státního dluhu nejsou podle § 36 odst. 7 písm. a) rozpočtových pravidel (zákon č. 218/2000 Sb.) dluhy státu z dluhopisů, které byly při jejich vydání zapsány nejprve na majetkový účet, který vede Ministerstvo financí v příslušné evidenci, po dobu, co jsou na tomto účtu zapsány, jakož i vlastní dluhopisy nabyté státem jako jejich emitentem před datem jejich splatnosti.

Tabulka č. 17: Vývoj dluhu veřejných rozpočtů a jeho struktury v mld. Kč a % HDP

	Hrubý konsolidovaný dluh veřejných rozpočtů (mld. Kč)			Poměr k HDP v %		
	2014	2015	2016 <i>předběžná skutečnost</i>	2014	2015	2016 <i>předběžná skutečnost</i>
Hrubý konsolidovaný dluh VR	1 753,0	1 776,0	1 695,9	40,6	39,0	36,0
Státní dluh	1 648,5	1 673,0	1 613,4	38,2	36,7	34,2
Dluh mimorozpočtových fondů	0,0	0,5	0,2	0,0	0,0	0,0
Dluh veřejného zdravotního pojištění	1,0	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Dluh územních samosprávných celků	108,6	106,3	86,0	2,5	2,3	1,8

Pramen: MF

5. Shrnutí

V roce 2016 se saldo veřejných rozpočtů v podmínkách dalšího hospodářského růstu meziročně enormně zlepšilo a dlouhotrvající deficit se přeměnil na přebytek. V rámci primární bilance, která indikuje zdraví veřejných financí, bylo meziročně zaznamenáno výrazné zvýšení přebytku.

I nadále přetrvává vysoký podíl mandatorních výdajů, v jejichž struktuře nedochází k výrazným posunům. Snahy o dosažení dlouhodobě udržitelného vývoje veřejných financí jsou viditelné a kvantifikovatelné, nicméně stále existuje další prostor pro zefektivnění veřejných financí.

Vývoj dluhu veřejných rozpočtů kopíruje v delší časové perspektivě vývoj jejich hospodaření. V roce 2016 sice došlo k dalšímu významnému poklesu relativní výše vůči HDP, tento vývoj však vzhledem k možnému deficitnímu hospodaření v budoucnu nelze nijak přeceňovat. I přes stávající pokles představují výdaje na dluhovou službu nadále chronickou a trvalou zátěž výdajové strany veřejných rozpočtů.